

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΕΜΑ: ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ.
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ:

ΕΠΙΘΕΤΟ: ΛΑΧΝΙΔΑΚΗ

ΟΝΟΜΑ: ΖΑΜΠΙΑ

Α.Μ.: 4311

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή	04
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	
Γενικά χαρακτηριστικά και παράγοντες ανάπτυξης	06
1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	06
1.2 Κρητική διατροφή	08
1.3 Πολιτιστικές δραστηριότητες	08
1.4 Ιστορικά στοιχεία	10
1.5 Μυθολογικά στοιχεία	12
1.6 Άλλα ιστορικά στοιχεία	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	
Τουριστικοί πόροι	26
2.1 Στρατηγικός σχεδιασμός	29
2.2 Τουριστική βιομηχανία	30
2.3 Τουρισμός	31
2.4 Επιπτώσεις	31
2.5 Η εποχικότητα στον τουρισμό	32
2.6 Οικονομία	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	
Έρευνα – Καταγραφή απόψεων – Διάγνωση προβλημάτων – Προτάσεις ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή Ρεθύμνου	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Περιφερειακή διεύθυνση τουρισμού

4.1 Τμήμα εμποροβιομηχανικών και επαγγελματοβιοτεχνικών θεμάτων	38
4.2 Ίδρυση και λειτουργία βιοτεχνικού πάρκου στο Νομό	40
4.3 Τουριστική προβολή	41
4.4 Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)	41
4.5 Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ρεθύμνου	42
4.6 Προβολή από ιδιωτική πρωτοβουλία	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Στρατηγικό σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης περιοχής	44
5.1 Προτάσεις αναβάθμισης νομού Ρεθύμνου	44
5.2 Περιβάλλον	45
5.3 Τουριστικό προϊόν	46
Τελικά συμπεράσματα	50
Παράρτημα εικόνων	51
Βιβλιογραφία	58

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ρέθυμνο είναι ένας πολύ ενδιαφέρον τουριστικός προορισμός που παρέχει άφθονες δυνατότητες στον επισκέπτη. Η ίδια η πόλη, γραφική και καλά οργανωμένη αποτελεί έναν παράδεισο για εκείνον που θέλει να περάσει ήρεμες διακοπές απολαμβάνοντας το μπάνιο του σε κάποια οργανωμένη παραλία, κάνοντας περιπάτους σε γραφικά σοκάκια και δοκιμάζοντας εξαιρετικής ποιότητας εδέσματα στα πολυάριθμα εστιατόρια της πόλης και του λιμανιού.

Οι τουριστικές υποδομές, τα πολυάριθμα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα μεγάλα ξενοδοχεία εξασφαλίζουν υψηλής ποιότητας παροχές, ενώ στα καταστήματα της πόλης και των περιχώρων μπορεί να αγοράσει κανείς κάθε λογής παραδοσιακά προϊόντα.

Για τον πιο απαιτητικό επισκέπτη που εκτός από μπάνια, βόλτες, ψώνια και πλούσια νυχτερινή ζωή, θέλει να δοκιμάσει πιο έντονες δραστηριότητες, το Ρέθυμνο παρέχει επίσης πολλές δυνατότητες. Έτσι στις περισσότερες οργανωμένες παραλίες μπορεί να χαρεί τις συγκινήσεις που προσφέρουν τα θαλάσσια σπορ, όπως το θαλάσσιο σκι, η ιστιοσανίδα, το αλεξίπτωτο θαλάσσης κ.ά.

Επίσης συμμετέχοντας σε κάποιο diving center μπορεί κανείς να πάρει μέρος σε καταδύσεις ή ακόμα και να παρακολουθήσει μαθήματα αποκτώντας τη μοναδική εμπειρία με το βυθό των θαλασσών.

Εναλλακτικά, ακολουθώντας θαυμάσιες πεζοπορικές διαδρομές μπορεί να απολαύσει τις ομορφιές της υπαίθρου και του βουνού. Απολαμβάνοντας το τοπίο με τις διαρκείς εναλλαγές του από τραχύ και έρημο σε καταπράσινο και ήμερο μπορεί κανείς να γνωρίσει τα βουνά και τα φαράγγια, και να γνωρίσει την ιστορία και τον

πολιτισμό της περιοχής μέσα από τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μοναστήρια, τις εκκλησίες και τους οικισμούς.

Πέρα από τα μπάνια, τις εξορμήσεις στη φύση και το καλό φαγητό, το Ρέθυμνο προσφέρεται για ψυχαγωγία, διασκέδαση και ξεφάντωμα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Κορυφαία θερινή εκδήλωση το «Αναγεννησιακό Φεστιβάλ» που διοργανώνεται ανελλιπώς από το 1987 με στόχο την ανάδειξη της Κρητικής μα και της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης. Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο θέατρο «Ερωφίλη», στο φρούριο της Φορτέτζας.

Το χειμώνα πάλι το Ρέθυμνο ζει στο ρυθμό του Καρναβαλιού. Είναι το μεγαλύτερο της Κρήτης, κι εκτός από τη μεγάλη παρέλαση της τελευταίας Κυριακής, μια σειρά εκδηλώσεων πλαισιώνει ολόκληρη την περίοδο της Αποκριάς.

Το Ρέθυμνο μπορεί και πρέπει να εκμεταλλευτεί όλα τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα και να αναδείξει όλη του τη δυναμική, μέσα από νέες ποιοτικές δραστηριότητες που αναδεικνύουν όλες τις μορφές τουρισμού και προσθέτουν αξία χωρίς να καταστρέφουν την ανθρώπινη διάσταση της ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Ο νομός Ρεθύμνου είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Κρήτης. Συνορεύει ανατολικά με το νομό Ηρακλείου, δυτικά με το νομό Χανίων, ενώ προς βόρεια βρέχεται από το Κρητικό και νότια από το Λιβυκό πέλαγος. Η ομώνυμη πρωτεύουσά του, που ο πυρήνας της είναι χτισμένος πάνω σε ακρωτήριο της βόρειας ακτής του νομού, απέχει 58 χιλιόμετρα από τα Χανιά και 78 από το Ηράκλειο.

Το έδαφος του νομού είναι στο μεγαλύτερο μέρος του ορεινό με σχετικά μικρές αλλά ενδιαφέρουσες εναλλαγές στη μορφολογία, όπως εντυπωσιακά φαράγγια, πολυάριθμα σπήλαια, κατάφυτες κοιλάδες και μικρά ποτάμια. Οι πεδινές εκτάσεις περιορίζονται στα βόρεια παράλια και στις περιοχές ανάμεσα στους ορεινούς όγκους.

Το μεγαλύτερο κομμάτι της ενδοχώρας ορίζεται από βουνά. Ανατολικά το ψηλότερο βουνό της Κρήτης, ο Ψηλορείτης που το ύψος του φτάνει τα 2.456 μ., δυτικά ο Κρουονερίτης (μία από τις κορυφές των Λευκών Ορέων) και ανάμεσά τους, η οροσειρά του Κέδρους, και ο Κουλούκωνας ή Ταλαία όρη. Μέσα σ' αυτά τα βουνά απλώνονται χωριά και οικισμοί, πολλοί απ' αυτούς κατοικημένοι από τα μινωικά χρόνια ως σήμερα.

Η βλάστηση παρουσιάζει εναλλαγές ανάλογα με το υψόμετρο και τη μορφολογία του εδάφους. Ιδιαίτερα στα φαράγγια του Ρεθύμνου, που αποτελούν το κυριότερο χαρακτηριστικό της ενδοχώρας υπάρχει πολύ πλούσια χλωρίδα και σπάνια είδη φυτών. Το κλίμα του τόπου είναι γλυκό, με μεγάλες περιόδους ηλιοφάνειας και λίγο χιόνι, μόνο στα ορεινά, κατά τους χειμερινούς μήνες.

Ταξιδεύοντας μπορεί να απολαύσει κανείς νάρκισσους το καταχείμωνο και κουμαριές στολισμένες με κόκκινους καρπούς. Κυκλάμινα την άνοιξη, ανεμώνες, ορχιδέες και πλήθος ανθισμένων θάμνων. Μπορεί να μυρίσει την ευωδιά του θυμαριού, του χαμομηλιού, της ρίγανης και στα ορεινά του δίκταμου. Στα σκιερά μέρη συναντούμε μυρτιές και πλατάνια και στις πλαγιές των βουνών βελανιδιές, αγριαχλαδιές και βέβαια το κυρίαρχο του τοπίου την ελιά.

Τα φαράγγια της περιοχής του Ρεθύμνου προσφέρουν στους επισκέπτες μια σπουδαία εξερευνητική εμπειρία. Μερικά από τα φαράγγια είναι της Πατσού, των Πρασσών, του Πετρέ, των Μύλων, των Βεδέρων, τα Δίδυμα Φαράγγια (μεταξύ Αλώνων και Νησιού), των Μαργαριτών, του Αρκαδίου, του Κουρταλιώτη και του Κοτσουφού.

Ο νομός του Ρεθύμνου έχει λίγα και μικρά ποτάμια και πολλά σπήλαια. Από τα πιο ενδιαφέροντα και επισκέψιμα είναι το ιστορικό σπήλαιο του Μελιδονίου και του Σφεντόνη στα Ζωνιανά. Κυρίαρχο στοιχείο του τοπίου είναι τα ξωκλήσια στις μικρές κοιλάδες και στις κορυφές, καθώς και τα μοναστήρια: η Μονή Αρσανίου, το Αρκάδι, η Μονή Αττάλης στο Μπαλί, η Μονή Αγίας Ειρήνης, η Μονή Βωσάκου, η Μονή Πρέβελη, η Μονή Δισκουρίου.

Η περιοχή γύρω από τη Μονή Πρέβελη, αποτελεί ένα τοπίο με τεράστιο οικολογικό ενδιαφέρον και φυσική ομορφιά. Στις όχθες του ποταμού και ιδιαίτερα στην περιοχή που εκβάλλει (λίμνη του Πρέβελη) υπολογίζεται ότι συγκεντρώνεται το ένα τρίτο (1/3) της βιοποικιλότητας της χλωρίδας της Κρήτης. Ακόμη ο βιότοπος της αποτελεί μεταναστευτικό σταθμό των πτηνών από την Ευρώπη στην Αφρική.

Ονομαστή για την φυσική ομορφιά αλλά ιδίως για την αξία της ως ιστορικό και αρχιτεκτονικό μνημείο είναι η Μονή Αρκαδίου, στην οποία μπορεί να φτάσει κανείς ακολουθώντας πολύ όμορφες διαδρομές είτε από το Ρέθυμνο, είτε από το Αμάρι, είτε από το Μυλοπόταμο. Για τους λάτρεις της ορειβασίας υπάρχει το ευρωπαϊκό μονοπάτι E₄, που διασχίζει το νομό προσφέροντας ιδιαίτερες συγκινήσεις και μοναδικές διαδρομές. Ένας άλλος τρόπος ανακάλυψης της υπαίθρου είναι με οργανωμένες ή μεμονωμένες ποδηλατικές εξορμήσεις.

1.2 Κρητική Διατροφή

Η κρητική διατροφή δεν είναι μόνο γευστική αλλά και υγιεινή. Δυναμώνει και δίνει υγεία στο σώμα. Χόρτα, ελαιόλαδο, κρασί, νόστιμο παστό χοιρινό, μαγειρεμένο με διάφορους τρόπους, βολβοί, λαχανικά με δημητριακά όπως ο χόντρος (χοντροαλεσμένο σιτάρι), τα φημισμένα καλιτσουνάκια (κρητικά τυροπιτάκια) γλυκά ή αλμυρά, οφτό (το ονομαστό κρητικό ψητό) καθώς και μακαρόνια με ανθότυρο. Ακόμη αγνό και μυρωδάτο μέλι και μυζήθρα και πολλά άλλα τυροκομικά προϊόντα.

Το φουρνιστό ζεστό ψωμί στα χωριά είναι ένας πειρασμός καθώς και το γλυκό μυρωδάτο ψωμί, ο άρτος που πλάθεται για θρησκευτικούς λόγους, αλλά και τα παξιμάδια, σταρένια και κριθαρένια. Καταπληκτικό επίσης είναι το βραστό κρέας και το πιλάφι του γάμου, το κρέας με μάραθο και με αγκινάρες, τους ντολμάδες και ιδιαίτερα αυτούς που είναι φτιαγμένοι από ανθούς κολοκυθιών. Ένα άλλο γευστικό πιάτο είναι οι μπουμπουριστοί χοχλιοί. Η βάση της μαγειρικής στην Κρήτη είναι το ελαιόλαδο, γεγονός που εγγυάται την ποιότητα της τροφής και την ευεργετικής της επίδραση για ευεξία και μακροζωία.

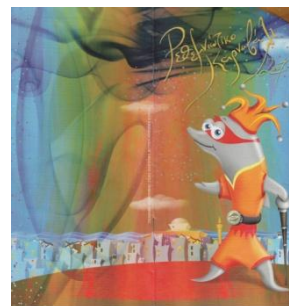
1.3 Πολιτιστικές δραστηριότητες

Το Ρέθυμνο προσφέρεται για ψυχαγωγία, διασκέδαση και ξεφάντωμα σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Κορυφαία θερινή εκδήλωση το Αναγεννησιακό Φεστιβάλ που διοργανώνεται ανελλιπώς από το 1987 με στόχο την ανάδειξη της Κρητικής και της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης. Σχεδόν το σύνολο των εκδηλώσεων πραγματοποιείται στο θέατρο «Ερωφίλη» πάνω στο φρούριο και είναι μια

απόλαυση να ανηφορίζει κανείς τα καλοκαιρινά βράδια το καλντερίμι της Φορτέτζας για να ζήσει μαγικές στιγμές θεάτρου, χορού και μουσικής.

Το χειμώνα πάλι το Ρέθυμνο ζει στο ρυθμό του Καρναβαλιού. Είναι το μεγαλύτερο καρναβάλι της Κρήτης, κι εκτός από τη μεγάλη παρέλαση της τελευταίας Κυριακής, μια σειρά εκδηλώσεων πλαισιώνει ολόκληρη την περίοδο της Αποκριάς. Οι Ρεθυμιώτες καταθέτουν τη δημιουργικότητα, το χρόνο και την καλύτερη τους διάθεση στην προετοιμασία του καρνάβαλου, ξαναγίνονται παιδιά και ξεφαντώνουν σχεδόν καθημερινά στα πιο ξέφρενα πάρτι. Πάνω από 4.000 μασκαράδες που εργάζονται πυρετωδώς τους τελευταίους μήνες παρουσιάζουν στην μεγάλη Καρναβαλική παρέλαση τις στολές και τα άρματα τους.

Την επομένη της Αποκριάς, την Καθαρά Δευτέρα, πρωταγωνιστεί η ύπαιθρος. Μοναδικά έθιμα αναβιώνουν στα γραφικά ρεθυμιώτικα χωριά προσκαλώντας όλους να ζήσουν μια αξέχαστη μέρα: παιχνίδια, δρώμενα και σάτιρα όπως το «κλέψιμο της νύφης», ο «Καντής», το «Μουντζούρωμα», σε συνδυασμό με το καλό κρασί και τους ήχους της λύρας αποτελούν την πιο επιτυχημένη συνταγή για μια μοναδική εμπειρία.

Επίσης το Ρέθυμνο αναβιώνει τους καλοκαιρινούς μήνες το μακροβιότερο θεσμό του, τη «Γιορτή Κρασιού» παραδίδοντάς του νέα ταυτότητα και περιεχόμενο. Μια γιορτή που στόχο έχει την προβολή και προώθηση των επώνυμων, βραβευμένων, κρητικών τυποποιημένων προϊόντων με πρωταγωνιστή, πάντα, το Κρασί. Διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις με κρητικούς καλλιτέχνες και ντόπια παραδοσιακά μουσικοχορευτικά συγκροτήματα.

Μέσα από τη συγκεκριμένη εκδήλωση θα αναδειχθεί η ζωντανή και υγιής σχέση που διατηρούν οι Κρήτες με τη γη και τους καρπούς της που αποτέλεσαν για αιώνες τη βάση του διατροφικού μας πολιτισμού, γνωστού πλέον διεθνώς για τις ευεργετικές του ιδιότητες στην υγεία του ανθρώπου.

Επιπλέον επισημαίνεται η αλληλεξάρτηση του Τουρισμού με τον Πολιτισμό, την Παράδοση και τη γαστρονομία και προβάλλεται ως ένα ενιαίο σύνολο δράσεων που πιστοποιούν την αυθεντικότητα της Κρήτης και την καταθέτουν στον κάτοικο ή τον επισκέπτη της.

1.4 Ιστορικά στοιχεία

Ανθρώπινη παρουσία στο νομό κατά τη **νεολιθική** περίοδο (6000-2600 π.Χ.) βεβαιώνεται από τις αρχαιολογικές μαρτυρίες στα σπήλαια του Ιδαίου Άντρου στον Ψηλορείτη, του Γερανίου στα δυτικά της πόλης του Ρεθύμνου και των Ελενών στο Αμάρι.

Για τα **μινωικά** χρόνια (2600-1100) τα αρχαιολογικά δεδομένα πληθαίνουν μια και η ανθρώπινη δραστηριότητα βεβαιώνεται συχνότερα τόσο στα σπήλαια όσο και σε μία σειρά οικιστικών εγκαταστάσεων που καλύπτουν όλη την έκταση του νομού και όλες τις φάσεις της μινωικής εποχής. Πρωτομινωικών χρόνων (2600-2000 π.Χ.) είναι το σπήλαιο Σεντόνη στα Ζωνιανά Μυλοποτάμου, οι θέσεις στο Χαμαλεύρι Ρεθύμνου, στο Αποδούλου Αμαρίου και στο Πυργί της Ελεύθερας Μυλοποτάμου.

Η ανακτορική εγκατάσταση Μοναστηρακίου Αμαρίου, ο οικισμός στους Πέρα Γαληνούς Μυλοποτάμου, ο οικισμός Σταυρωμένου Ρεθύμνου και τα σπήλαια Μελιδονίου και Πατσού τοποθετούνται στα Μεσομινωικά χρόνια (2000-1600 π.Χ.). Τέλος το νεκροταφείο των Αρμένων, ο οικισμός στη Ζώμινθο Ανωγείων και ο λατρευτικός χώρος στη Φανταξοσπηλιάρα του Πρίνου χρονολογούνται στα Υστερομινωικά χρόνια (1600-1100 π.Χ.).

Στα **γεωμετρικά και τα δαιδαλικά** χρόνια (1100-620 π.Χ.) ακμάζουν σημαντικές πόλεις όπως η Ελεύθερνα και η Αζός (Οαζος) Μυλοποτάμου, ενώ σύγχρονος οικισμός υπήρχε στο Βρύσινα, στο οροπέδιο Ονυθέ.

Οι ίδιες περιοχές συνεχίζουν την ανάπτυξή τους και στα αρχαϊκά χρόνια (620-500 π.Χ.) προσφέροντας έργα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας.

Στα **κλασικά** (500 - 330 π.Χ.) και τα **ελληνιστικά** χρόνια (330-67 π.Χ.) θα πρέπει να άκμασε η αρχαία Ρίθυμνα, στη θέση του σημερινού Ρεθύμνου, όπως μαρτυρείται από μεταγενέστερες πηγές, ενώ οι άλλες μεγάλες πόλεις του νομού, η Ελεύθερνα, η Αξός, η Λάππα και η Σίβρυτος δε σταματούν να υπάρχουν τόσο κατά τα ελληνιστικά χρόνια όσο και κατά την **ελληνορωμαϊκή** περίοδο (67 π.Χ. - 323 μ.Χ.).

Κατά την **πρώτη βυζαντινή** περίοδο (330-824), με τη μεταφορά της πρωτεύουσας του Ρωμαϊκού κράτους στο Βυζάντιο και την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης το 330 μ.Χ., η Κρήτη περιήλθε στο Ανατολικό ρωμαϊκό κράτος και αποτέλεσε ξεχωριστή επαρχία με διοικητή Βυζαντινό στρατηγό. Από εκεί και στο εξής άρχισε να εξαπλώνεται στο νησί ο χριστιανισμός και τον 8ο αι. μ. Χ η επισκοπή της Κρήτης περιήλθε στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης.

Κατά τα παλαιοχριστιανικά και πρωτοβυζαντινά χρόνια ανεγέρθηκαν στο νησί πολλοί ναοί, αρκετούς από τους οποίους έχει φέρει στο φως η αρχαιολογική έρευνα. Από το 824 μ.Χ. έως το 961 μ.Χ. επικρατεί **Αραβοκρατία** στο νησί γεγονός που στο Ρέθυμνο επιβεβαιώνεται από ελάχιστες μαρτυρίες ανάμεσα στις οποίες και ορισμένα αραβικά νομίσματα που βρέθηκαν στο χωριό Γιαννούδη.

Στη **δεύτερη Βυζαντινή** περίοδο (961-1210) πραγματοποιείται όπως θα δούμε και παρακάτω η πρώτη οχύρωση της πόλης τους Ρεθύμνου και από το 1211 ξεκινά η μακρά και πολύ ενδιαφέρουσα περίοδος της **Βενετοκρατίας** τα σημάδια της οποίας σε όλα τα επίπεδα ανιχνεύονται άριστα στην περιοχή της πόλης του Ρεθύμνου.

1.5 Μυθολογικά στοιχεία

Η λατρεία του **Ήλιου** και της **Σελήνης** που ήταν πολύ διαδεδομένη στην Κρήτη έγινε η αιτία για να πλαστούν μύθοι όπως του Μίνωα και της Πασιφάης, του Δία και της Ευρώπης, του Τάλου, του Δαίδαλου, του Μινώταυρου, του Λαβύρινθου, της Αριάδνης και της Δίκτυνας ή Βριτόμαρτης. Από την άλλη η ισχύς και η δύναμη του **μινωικού κόσμου** που είχε καταφέρει να επεκταθεί στις **Κυκλάδες** και στα παράλια της **Ανατολικής Μεσογείου** οδήγησαν στη διαμόρφωση μύθων, όπως του Ραδάμανθου, του Σαρπηδόνα, του Δευκαλίωνα, του Ιδομενέα, του Μίλητου και άλλων απογόνων του Μίνωα.

Στο νομό Ρεθύμνου δύο είναι οι βασικές περιοχές που συνδέονται με την κρητική μυθολογία: το **Ιδαίον Άντρον στον Ψηλορείτη** και τα **Ταλαία Όρη**, το σημερινό βουνό Κουλούκουνας στα ΒΑ του νομού.

Στο **ιερό σπήλαιο της Ίδης**, που έμελλε να γίνει ένα από τα σημαντικότερα κέντρα λατρείας του αρχαίου κόσμου, γεννήθηκε και ανατράφηκε ο ισχυρότερος θεός, ο **Δίας**. Σύμφωνα με το μύθο, ο βασιλιάς του Ουρανού Κρόνος, ο πατέρας του Δία, "κατάπινε" τα παιδιά του, επειδή φοβόταν ότι κάποιος από αυτά θα γινόταν ισχυρότερο από τον ίδιο και θα του έπαιρνε την εξουσία. Η γυναίκα του η Ρέα που ήταν απαρηγόρητη γι' αυτή τη συμπεριφορά του άντρα της που ήδη είχε φάει 5 παιδιά της, αποφάσισε να τον ξεγελάσει για να γλιτώσει τη ζωή του τελευταίου της παιδιού, του Δία. Έτσι, όταν γέννησε, τύλιξε μία πέτρα σε σπάργανα και την έδωσε στον άντρα της, που νομίζοντας ότι ήταν μωρό, την κατάπιε.

Έπειτα έκρυψε το μωρό μέσα στο σπήλαιο της Ίδης και για να μην ακούσει ο Κρόνος τα κλάματά του **οι μυθικοί Δαίμονες της Κρήτης**, οι **Κουρήτες** χόρευαν χτυπώντας δυνατά τις χάλκινες ασπίδες τους. Η τροφή του βρέφους εξασφαλίστηκε από το γάλα της αίγας Αμάλθειας που όσο το θήλαζε παραφύλαγε το σπήλαιο ένας χρυσός σκύλος.

Όταν ο Δίας μεγάλωσε για να γίνει βασιλιάς, είχε προηγουμένως νικήσει τον πατέρα του, τον Κρόνο, από τον οποίο πήρε την εξουσία, αναγκάζοντάς τον μάλιστα να βγάλει από τα σωθικά του τα πέντε παιδιά που είχε καταπιεί.

Οι Κουρήτες σε ασπίδα από το Ιδαίον Άντρον

Με τα Ταλλαία όρη συνδέεται ο χάλκινος γίγαντας Τάλως που διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στην κρητική μυθολογία. Ο Τάλως ήταν ο φύλακας του νησιού που έτρεχε τρεις φορές την ημέρα γύρω απ' αυτό εξασφαλίζοντας την επιτήρησή του. Ο χάλκινος αυτός γίγαντας που είχε μία μοναδική φλέβα από τον αυχένα ως τη φτέρνα, ήταν κατασκεύασμα του Ηφαίστου. Ο Τάλως ήταν άοπλος αλλά είχε τη δυνατότητα να εκτοξεύει τεράστιους βράχους στα εχθρικά πλοία που πλησίαζαν την Κρήτη, ενώ παράλληλα το μέταλλο του κορμιού του ήταν πυρακτωμένο και ότι ακουμπούσε έπαιρνε φωτιά. Μια ακόμα αρμοδιότητα του ήταν η τήρηση των νόμων στην ύπαιθρο στην οποία κυκλοφορούσε κρατώντας στα χέρια του τις πλάκες πάνω στις οποίες ήταν γραμμένος ο νόμος. Ο Τάλως δε θα πέθαινε ποτέ, όμως όταν περνούσαν από την Κρήτη οι Αργοναύτες με την «Αργώ» και ήταν έτοιμος να τους συνθλίψει, η μάγισσα Μήδεια τον κατέστησε ακίνητο και έτσι μπόρεσε να τον πλησιάσει και να του αφαιρέσει το μικρό χάλκινο καρφί που «έκλεινε» τη μοναδική φλέβα του κορμιού του που κατέληγε στη φτέρνα του. Τότε το θεϊκό υγρό που είχε μέσα του, αντί για αίμα άδειασε και ο ήρωας σωριάστηκε νεκρός.

1.6 Άλλα ιστορικά στοιχεία

Ρίθυμνα ήταν το αρχαίο όνομα της πόλης, τοπωνύμιο που είναι γνωστό από τον 4ο π.χ. αιώνα. Σε νομίσματα και επιγραφές που ανάγονται στον 4^ο – 3^ο π.Χ. αιώνα συναντάμε για πρώτη φορά αυτό το όνομα. Ακολουθούν οι εννέα επιγραφές του 4ου, 3ου και 2ου π.Χ. αιώνα, που αναδημοσίευσε ο Κ. Καλοκύρης και πιστοποιούν την ύπαρξη της πόλης αυτή την περίοδο καθώς και η αναφορά του εθνικού «Ρειθυμνιά-της» στο ποίημα «Αλεξάνδρα» του ποιητή Λυκόφρονα που έζησε τον 3ο αιώνα π.Χ.

Από τους συγγραφείς πρώτος ο Πλίνιος, του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, στο κατάλογο των πόλεων της Κρήτης σημειώνει την Rhithymna. Ο Έλληνας γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαίος, του 2ου αιώνα μ.Χ. ξέρει την πόλη και την ονομάζει με τον ίδιο τρόπο. Τον 3ο αιώνα μ.Χ. ο Αιλιανός, την αναφέρει: *Ρίθυμνη η Κρητική*. Ο Στέφανος Βυζάντιος στα «Εθνικά» (5ο αιώνα μ.Χ.) ονομάζει την πόλη *Ριθ υ μ ν ί α* και τον κάτοικο αυτής Ριθυμνιάτη ή Ριθύμνιο. Τον 12ο αιώνα ο Ισ. Τζέτζης σχολιάζοντας τους στίχους του Λυκόφρονα σημειώνει «Ρείθυμνα, πόλις Κρήτης». Από το 13ο αιώνα, οπότε έχουμε την Ενετοκρατία στην Κρήτη, το όνομα της πόλης δίνεται με τους τύπους Rethemo, Retimo, Rettimo, Retemo και Rethimo. Κατά την Τουρκοκρατία το όνομα ακουγόταν όπως και στην Ενετοκρατία: το Ρέθεμνος, το Ρέθεμνο, το Ρέθυμνος. Η λόγια όμως τάση θέλει την απομάκρυνση του λαϊκού ουδέτερου και δέχεται το θηλυκό και γι' αυτό ο επίσημος τύπος είναι *Ρεθύμνη*. Η πόλη σήμερα επίσημα ονομάζεται Ρέθυμνον, η γενική όμως των τύπων Ρέθυμνα και Ρεθύμνη επιβιώνει μέχρι τις μέρες μας και γι' αυτό ο δήμος, όπως και ο νομός λέγονται Ρεθύμνης.

Η ετυμολόγηση του αρχαίου τοπωνυμίου Ρίθυμνα παρουσιάζει δυσκολίες. Ο τύπος είναι προελληνικός και έχει την καταγωγή του από τα καρικά, λυδικά ή και ετρουσκικά ονόματα με την ίδια κατάληξη -μνα, -μνος. Αυτή η κατάληξη κατατάσσει το όνομα στα άγνωστης σημασίας. Γι' αυτό το ζήτημα ο Vladimir Georgiev έχει εκφράσει την ακόλουθη άποψη. Αποκρούει την αναγωγή του ονόματος σε προϊονδοευρωπαϊκή εποχή και υποστηρίζει ότι η ετυμολόγηση του από την ελληνική γλώσσα είναι σαφής. Συσχετίζει το

όνομα με τις λέξεις Ρείθρου + ύδωρ, ένας χαρακτηρισμός που επιβεβαιώνει την τοποθέτηση της αρχαίας Ρίθυμνας στη θέση του σημερινού Ρεθύμνου. Ο Κ. Καλοκύρης θεωρεί την παραπάνω άποψη τελείως αυθαίρετη.

Η ύπαρξη της Ρίθυμνας από την προελληνική περίοδο βεβαιώνεται από ένα λαξευτό τάφο της Γ' υστερομινωικής περιόδου (ΥΜ ΙΙΙ, φάση 1350 – 1250 π.Χ.) που βρέθηκε γεμάτος κτερίσματα στο προάστιο Μασταμπάς του Ρεθύμνου το 1947. Η ανακάλυψη του τάφου πιθανότατα δείχνει την ύπαρξη νεκροταφείου και κατ' επέκταση φανερώνει ότι κοντά του υπήρχε συνοικισμός ή μικρή πόλη στα υστερομινωικά χρόνια. Ο τάφος περιείχε μεγάλο κρατήρα, τρεις αμφορείς, μεγάλο κύλικα και διάφορα άλλα τεμάχια αγγείων. Όλα αυτά τα ευρήματα είναι τοποθετημένα στο Μουσείο του Ρεθύμνου.

Γύρω στο 1100 π.Χ. έγινε η κάθοδος των Δωριέων και η πόλη φαίνεται ότι καταστράφηκε. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι ο Όμηρος δεν την αναφέρει γιατί εκείνη την εποχή η πόλη ήταν άσημη (ο Όμηρος δεν αναφέρει όλες τις πόλεις και μάλιστα αυτές που ήταν ασήμαντες) ή δεν είχε ξανακτιστεί μετά την αναστάτωση που έφεραν οι Δωριείς. Σίγουρο όμως είναι ότι υπήρχε και ότι ήταν μια από τις ενενήντα πόλεις της Κρήτης. Είναι αδύνατο η πόλη να γεννήθηκε αυτόματα τον 4ο-3ο αιώνα, οπότε έχουμε τις πρώτες μαρτυρίες και μάλιστα να αυτονομήθηκε όπως δείχνουν τα δικά της νομίσματα.

Μετά τον Τρωικό πόλεμο, όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος, η Κρήτη ερημώθηκε από την πείνα και τις αρρώστιες. Το Ρέθυμνο δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Σπουδαίο ρόλο στην καταστροφή των ερειπίων της αρχαίας Ρίθυμνας θα έπαιξαν οι διάφοροι κατακτητές όπως και τα στοιχεία της φύσης. Έτσι τα μόνα ευρήματα που έχουν βρεθεί είναι μερικές τερρακότες και μερικά ανθρωπόμορφα ευρήματα τα οποία έφεραν στο φως Γερμανοί στρατιώτες στα οχυρωματικά έργα που έκαμαν γύρω από το λόφο Εβλιγιάς.

Τα σπουδαιότερα πειστήρια για την ύπαρξη της πόλης από τον 4ο αιώνα π.Χ. είναι τα νομίσματα της. Είναι αργυρά και χάλκινα. Στη μία όψη έχουν το κεφάλι του Απόλλωνα ή της Αθηνάς και στην άλλη θαλασσινά σύμβολα: μια τρίαινα ή δύο δελφίνια. Στα νομίσματα αυτά το όνομα της πόλης συναντάται με τα αρχικά ΡΙ, ΡΙΘΥ, Ρ και στη μέση δελφίνι και έπειτα Ι. Προστάτες – θεοί της πόλης πρέπει να ήταν ο Απόλλωνας και η Αθηνά και η Ρίθυμνα της αρχαιότητας θα πρέπει να ήταν ναυτικό κράτος, γεγονός που αποδεικνύεται από την παρουσία της τρίαινας και των δελφινιών.

Κατά τον 2ο π.Χ. αιώνα μαρτυρείται πάλι η Ρίθυμνα από μια σημαντικότερη Δελφική επιγραφή, που τεκμηριώνει το δεσμό κοινής λατρείας με το Μαντείο.

Ο Ρωμαίος σοφιστής Κλαύδιος Αυλιανός, παρότι η κριτική δεν τον θεωρεί αξιόπιστο συγγραφέα, λόγω των υπερβολών και του «απίστευτου» που χαρακτηρίζει το έργο του, παραθέτει μια σειρά στοιχείων τα οποία δεν μπορούν, τουλάχιστον όλα, να θεωρηθούν ανυπόστατα. Πρώτα απ' όλα κάνει μνεία της Ριθύμνης κατά την τρίτη εκατονταετηρίδα μ.Χ. Όχι σαν πόλη αλλά σαν κώμη, στις οποίες τα παράλια ζούσε ένας σοφός Κρητικός ψαράς που από τα εντόσθια ενός ιππόκαμπου είχε βγάλει ένα που θεράπευε τους λυσσασμένους. Νεαροί ψαράδες που δαγκώθηκαν από λυσσασμένο σκυλί είχαν έρθει στην πόλη και ζητούσαν ένα φάρμακο. Κάποιοι τους υπόδειξαν να σφάζουν ένα σκύλο και να φάνε το σκώπι του. Συγχρόνως πήγαν στο πηγάδι στο ναό της Ροκκαίας Αρτέμιδος να την παρακαλέσουν να τους βοηθήσει. Ο γέρο- ψαράς αφού επαίνεψε τους συμβουλάτορες των νέων έβγαλε τα εντόσθια από όσους ιππόκαμπους είχε πιάσει κείνη τη μέρα και αφού τα καθάρισε, τα έψησε λίγο στα κάρβουνα, τα κοπάνησε και αφού τα ανακάτεψε με ξύδι και μέλι τα έβαλε πάνω στις δαγκωματιές, έτσι γιάτρεψε τους νέους που δεν φοβόντουσαν πια το νερό. (Οι λυσσασμένοι δεν μπορούν να ακούσουν τον ήχο νερού που τρέχει).

Ο Καλοκύρης με βάση αυτό το χωρίο υποστηρίζει ότι η ανακάλυψη του απλοϊκού ψαρά δείχνει ότι οι κάτοικοι της «Ριθύμνης της Κρητικής» είχαν ικανό μυαλό, ήταν έξυπνοι και φιλομαθείς. Ο γέρος ψαράς σέβεται τη συλλογική παράδοση και πίστη αλλά επιθυμεί μια ελεύθερη, προσωπική έρευνα.

Από τη διήγηση του συγγραφέα προκύπτει ότι εκείνη την εποχή υπήρχε στη Ρίθυμνα ναός, της λεγόμενης Ροκκαίας Αρτέμιδος, πράγμα πολύ φυσικό γιατί η αδελφή του Απόλλωνα λατρευόταν στην Κρήτη και ειδικά στις παραλιακές πόλεις της.

Ο Αυλιανός μας πληροφορεί ότι η θέση του ναού ήταν κοντά σε ένα τόπο της Κρήτης στον οποίο υπήρχε επιδημία λύσσας και ότι «εκ της άκρας» του τόπου αυτού ρίχνονταν τα λυσσασμένα σκυλιά στη θάλασσα. Επομένως πάνω στην άκρη της πόλης υπήρχε ο ναός. Έτσι υποστηρίζεται ότι στη θέση της βενετσιάνικης Φορτέτζας, στην «ακρόπολη» του Ρεθύμνου, ήταν ο ναός της Ροκκαίας Αρτέμιδος, προστάτιδας των λυσσασμένων. Από μαρτυρίες Ενετικών εγγράφων μαθαίνουμε ότι ο λόφος πάνω στον οποίο κτίστηκε το βενετσιάνικο φρούριο, το 16ο αιώνα, ονομαζόταν Παλαιόκαστρο. Η Ιωάννα

Στεργιωτου υποστηρίζει ότι η ονομασία αυτή πιθανότατα αφορά την ακρόπολη της αρχαίας Ριθύμνης.

Στη συνέχεια η Κρήτη κατακτήθηκε από το Μέτελλο, το 69 π.Χ. και η Ρίθυμνα ακολούθησε τη μοίρα των άλλων πόλεων που καταστράφηκαν. Η ρωμαϊκή περίοδος αρχίζει το 69 και τελειώνει το 395 μ.Χ., όταν μετά τη διαίρεση του ρωμαϊκού κράτους η Κρήτη περιήλθε στο ανατολικό τμήμα και ο χριστιανισμός εξαπλώθηκε στο νησί.

Η α' βυζαντινή περίοδος αρχίζει το 395 μ.Χ. και διαρκεί μέχρι το 823 που έρχονται στην Κρήτη οι Σαρακηνοί. Για όλο το διάστημα αυτής της περιόδου δεν έχουμε καμιά συγκεκριμένη πληροφορία για το Ρέθυμνο. Στο έργο «Συνέκδημος», του Ιεροκλέους, που αποτελεί ένα στατιστικό εγχειρίδιο του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους, δεν αναφέρεται η πόλη. Επίσης στους καταλόγους των επισκοπών δεν αναφέρεται σαν έδρα επισκοπής ακόμα και κατά τη διάρκεια της 6' βυζαντινής περιόδου οπότε κατά πάσα πιθανότητα θα υπαγόταν στην Επισκοπή Καλαμώνος. Έτσι συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι το Ρέθυμνο υπήρχε και στη δεύτερη βυζαντινή περίοδο, ήταν όμως ένας μικρός οικισμός χωρίς ιδιαίτερη σπουδαιότητα.

Ο Νικηφόρος Φωκάς εγκατάστησε στην Κρήτη βυζαντινούς ευγενείς για να ενισχύσει την ελληνική κοινωνία του νησιού. Οι περισσότεροι εγκαταστήθηκαν στην περιφέρεια του Ρεθύμνου και μέχρι τα τελευταία χρόνια της Ενετοκρατίας στο νησί επηρέαζαν την κοινωνική ζωή της πόλης. Ο χώρος που είχε κτιστεί η Ρίθυμνα δεν είχε μεγάλη παραγωγή και η οικονομική και εμπορική κίνηση ήταν περιορισμένη σε σχέση με άλλες πόλεις της Κρήτης. Αυτό όμως δεν εμπόδισε την πόλη να παίζει σπουδαίο πνευματικό ρόλο και τα τέκνα της να πρωταγωνιστήσουν στην Αναγεννησιακή κίνηση.

Τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας των Ενετών στο νησί αυτοί όχι μόνο δεν πρόλαβαν να οχυρώσουν οι ίδιοι το Ρέθυμνο αλλά ούτε μπόρεσαν να οργανώσουν την εγκατάστασή τους εδώ. Το συμπέρασμα αυτό είναι βασισμένο πάνω στο γεγονός της επανάστασης των Κρητικών του Μυλοποτάμου. Ο τότε δούκας Παύλος Querini συγκέντρωσε στρατό και τον έστειλε εναντίον των επαναστατών, που όμως αντεπιτέθηκαν με αρχηγούς τον Κωνσταντίνο Σεβαστό και το Θεόδωρο Μελισσηνό και έτρεψαν σε φυγή τους Ενετούς που κατέφυγαν στο Χάνδακα, επειδή η πόλη του Ρεθύμνου δεν είχε ακόμα οχυρωθεί.

Στις πηγές που αναφέρονται στα γεγονότα του 1230 το Ρέθυμνο ονομάζεται *Castrum*, πράγμα που κάνει μερικούς να υποθέτουν ότι στις αρχές του 13ου αιώνα η πόλη αποτελούσε ένα μικρό οχυρωμένο συνοικισμό, το *Castrum Rethemi*. Η οχύρωση αυτή μπορεί να έγινε στα χρόνια της δεύτερης βυζαντινής περιόδου. Τον όρο *Castrum*, από τον 7ο μέχρι το 12ο αιώνα, απέδιδαν σ' ένα φρούριο στο οποίο είχε εγκατασταθεί ένα στρατιωτικό σώμα και εξασφάλιζε την άμυνα της περιοχής ή χρησίμευε για κατοικία του φεουδάρχη. Από το 12ο αιώνα και μετά η λέξη (*Castel Vecchio* ή *Castello*) δήλωνε τη θέση ενός συνόλου σπιτιών που περιβάλλονταν με τείχη. Από την πιθανή αυτή οχύρωση σήμερα δεν σώζεται τίποτα.

Η πρώτη διοικητική διαίρεση της Κρήτης στα πρώτα χρόνια της Ενετοκρατίας έγινε με βάση τη διαίρεση σε έξι συνοικίες της πόλης της Βενετίας. Έτσι η Κρήτη χωρίστηκε σε έξι διαμερίσματα ή εξαρχίες. Σ' αυτό το πρώτο χωρισμό δεν υπήρχε διαμέρισμα Ρεθύμνου. Από το 14ο αιώνα έγινε νέα διοικητική οργάνωση και το νησί χωρίστηκε σε τέσσερις επαρχίες. Από τις εξαρχίες του *S. Polo* και του *Castello* σχηματίστηκε η επαρχία Ρεθύμνου. Στην πόλη του Ρεθύμνου κυριαρχούσε το ελληνικό στοιχείο. Το 1583 είχε 213 ευγενείς Κρητικούς και 84 μόνο Ενετούς. Στο Ρέθυμνο είχε την έδρα του ο Ενετός Ρέκτορας (*rettore*) και δύο σύμβουλοι, ένας διοικητής του μισθοφορικού στρατού, τρεις δικαστές και άλλοι αξιωματούχοι.

Μετά το 1453 ο κίνδυνος της αποβίβασης των Τούρκων στη μεγάλονησο ανάγκασε τους Βενετούς να φροντίσουν για την καλύτερη και ασφαλέστερη οχύρωση της κτήσης τους. Δημιούργησαν τότε ένα νέο σύστημα οχύρωσης με προμαχώνες που ονομάζεται στην ιταλική *Fronte Bastinato*. Στο χρονικό διάστημα 1538-40 ο *Michele Sammichelli* έκανε την πρόταση για την κατασκευή του οχυρού περιβόλου που θα περιλάμβανε από το νότο τα προάστια της πόλης που είχαν αρχίσει να δημιουργούνται από το 14ο αιώνα και θα επεκτεινόταν σε όλη τη χερσόνησο. Οι εργασίες όμως ακολουθούσαν πολύ αργό ρυθμό, είτε από έλλειψη χρημάτων είτε γιατί τα σχέδια παρουσίαζαν δυσκολίες στην εφαρμογή τους.

Η πρώτη γνωστή απεικόνιση του νέου οχυρού περιβόλου, βρίσκεται σε σχέδιο του 1559. Το τείχος ξεκινά από τ' ανατολικά από την «Σαμπιονάρα», σχηματίζει στην αρχή τον προμαχώνα της Αγίας Βαρβάρας και συνεχίζοντας σαν μια ευθεία γραμμή σχηματίζει τον προμαχώνα της *St. Veneranda*. Στη δυτική ακτή της χερσονήσου, εκεί που βρισκόταν ο

προμαχώνας του Calergi, το τείχος στρεφόταν προς το Βορρά και κατέληγε σε ένα μικρό ανώνυμο προμαχώνα, αφού επεκτεινόταν κατά μήκος της ακτής, ακριβώς στη βάση του λόφου.

Οι πύλες που υπάρχουν στο τείχος είναι τρεις: η Πύλη της Άμμου ή της Sabbionara, ανατολικά του προμαχώνα της Αγίας Βαρβάρας. Η δεύτερη δυτικά του προμαχώνα της St. Veneranda. Η τρίτη είναι η πύλη Squero, στη μέση του δυτικού τμήματος του μεσοπυργίου. Στο σχέδιο που σώζεται απεικονίζονται οι τροποποιήσεις του Natale de Crema για το τείχος πάνω στο σχέδιο του Sammicheli.

Λίγο πριν από το καλοκαίρι του 1571 και την καταστροφή της πόλης από τον Ουλούτζ Αλή το τείχος είχε τη μορφή που παρουσιάζει το σχεδιάγραμμα του 1559. Η μόνη αλλαγή ήταν η μετατόπιση της πύλης που βρισκόταν δυτικά του προμαχώνα της S. Veneranda στα ανατολικά του ίδιου προμαχώνα. Από το όνομα του Λέκτορα Giacomo Guora, πήρε το δικό της όνομα. Είναι γνωστή με το όνομα Μεγάλη Πόρτα και σώζεται μέχρι τις μέρες μας απέναντι στην πλατεία των Τεσσάρων Μαρτύρων.

Η πιο πλούσια στατιστική που έχει γίνει για την βενετοκρατούμενη Κρήτη είναι η "Περιγραφή της Κρήτης» του «Καστροφύλακα» που χρονολογείται στο 1583. Εδώ γίνεται λόγος για κατασκευές και κτίρια που συναντώνται για πρώτη φορά. Στα τελευταία χρόνια του 16ου αιώνα κτίστηκαν μέσα στα οχυρωματικά έργα του περιβόλου της πόλης καταλύματα για τη στέγαση των Stradioti, δηλαδή του ελαφρού ιππικού της Βενετικής Δημοκρατίας.

Οι κάτοικοι της πόλης με αντιπροσωπείες και υπομνήματα ζητούσαν από τη Βενετική την κατασκευή ενός φρουρίου για την προφύλαξη τους. Έτσι, μετά το 1571, όλη η φροντίδα της Βενετίας και των ντόπιων διοχετεύτηκε στην κατασκευή της Φορτέτζας πάνω στο λόφο του Παλαιόκαστρου. Το παλιότερο σχέδιο που αναφέρεται στη Φορτέτζα είναι αυτό που πρότεινε ο μηχανικός Agostin Castello, το 1555. Ύστερα από συνεννοήσεις μεταξύ Βενετίας και αντιπροσωπειών το Σεπτέμβρη του 1573 μπήκε ο θεμέλιος λίθος, όταν Ρέκτορας της πόλης ήταν ο Alvise Lando.

Οι εργασίες ξεκίνησαν σύμφωνα με τα σχέδια του Sforza Pallavicini. Η Φορτέτζα πρέπει να είχε σχήμα πολυγωνικό, αρκετά επίμηκες από τα ανατολικά προς τα δυτικά. Στη νοτιοανατολική γωνία υπολογίστηκε να κατασκευαστεί ο προμαχώνας της Santa Maria (μετά Αγίου Παύλου) και στη νοτιοδυτική εκείνος του Αγίου Λουκά ή Santa Lucia. Μεταξύ

τους θα κατασκευαζόταν ο προμαχώνας του Αγίου Ηλία. Το κεντρικό τμήμα της ανατολικής πλευράς θα καταλάμβανε ο προμαχώνας S. Salvatore (μετά Αγίου Νικολάου). Στον υπόλοιπο περίβολο έπρεπε να γίνουν γωνιακά μεσοπύργια μεταξύ των οποίων υπήρχαν, στη βορειανατολική γωνία η «αιχμή» του Αγίου Σώζοντα (μετά Αγίου Θεοδώρου), δυτικά αυτής η αιχμή της Αγίας Ιουστίνης και στο δυτικό τμήμα η αιχμή του Αγίου Πνεύματος. Στη συνέχεια προέκυψαν αλλεπάλληλες αλλαγές στα σχέδια, διαφωνίες των ντόπιων στην πρόταση των Βενετών για κατεδάφιση όσων σπιτιών βρίσκονταν κοντά στο φρούριο και δημιουργία μιας πλατείας. Οι εργασίες συνεχίστηκαν και το καλοκαίρι του 1577 είχαν περιτειχιστεί όλες οι πλευρές, εκτός από κείνη που ήταν προς τη θάλασσα και η οποία τελικά συμπληρώθηκε το 1578.

Αρχικός σκοπός της κατασκευής της Φορτέζας ήταν να περιλάβει στο εσωτερικό της και τις κατοικίες του λαού της πόλης. Το 1581 ο Giovanni Mocenigo πληροφορεί τη Βενετία ότι ελάχιστοι ανέβηκαν εδώ και έκτισαν σπίτια. Οι Ρεθυμιώτες δεν ήθελαν να κατοικήσουν εδώ, είτε, γιατί ο δρόμος ήταν ανηφορικός και το λιμάνι μακριά. Επίσης γιατί θεωρούσαν επικίνδυνο το γεγονός να μένουν γυναίκες στο ίδιο χώρο με τους στρατιώτες.

Το 1580 άρχισε η επιχωμάτωση και στη συνέχεια η ανέγερση όσων κτιρίων είχαν προγραμματιστεί. Στο κέντρο έγινε η πλατεία του φρουρίου και δυτικά της το κτιριακό συγκρότημα το Palazzo Pubblico (κατοικία του Ρέκτορα). Επίσης μέχρι το 1583 είχαν κατασκευαστεί αποθήκες και δεξαμενές, οι κατοικίες των συμβούλων και ο καθεδρικός ναός. Για την κατασκευή του φρουρίου δαπανήθηκαν σημαντικά ποσά και πολλοί ντόπιοι δούλεψαν σε αγγαρείες.

Την άνοιξη του 1645, οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν στα δυτικά παράλια της Κρήτης και πολιορκήσαν τα Χανιά. Το Νοέμβρη του 1646 κατέλαβαν το Ρέθυμνο.

Σήμερα δεσπόζει σ' ολόκληρη την πολιτεία θεμελιωμένο πάνω σε ύψωμα το οχυρό που έκτισαν οι Βενετοί που εντυπωσιάζει τον επισκέπτη που ανεβαίνει τον ανηφορικό δρόμο για να φτάσει στην είσοδο του. Ο περίβολος της Φορτέζας διατηρείται σχεδόν ακέραιος μέχρι τις ημέρες μας. Μέσα σ' αυτόν σώζονται φρεάτια που πρέπει να αντιστοιχούν σε δεξαμενές της περιόδου της Ενετοκρατίας. Τότε η προμήθεια του νερού γινόταν από τα νερά της βροχής τα οποία συγκεντρώνονταν μέσα σε δεξαμενές.

Η κύρια είσοδος στη Φορτέζα γίνεται από την πύλη που ανοίγεται στην Cortina μεταξύ των προμαχόνων του Αγίου Νικολάου και του Αγίου Παύλου. Αποτελείται από μια

στοά που διαπερνά όλο το πλάτος των επιχωματώσεων του τείχους σε εκείνο το σημείο. Η κάλυψη της στοάς γίνεται από ένα ημικυκλικό θόλο.

Η εξωτερική της πλευρά είναι κτισμένη με την ορθογωνική πέτρα που χρησιμοποιήθηκε για όλο το εξωτερικό τείχος του φρουρίου.

Απέναντι ακριβώς από το χώρο που πρέπει να βρισκόταν το συγκρότημα της κατοικίας του Ρέκτορα ορθώνεται σήμερα ένα μουσουλμανικό τζαμί. Είναι γνωστό με το τουρκικό όνομα Sultan Ibrahim και πιστεύεται ότι κτίστηκε πάνω στα ερείπια του καθεδρικού ναού του S. Nicolo. Είναι ένας μεγάλος, σχεδόν τετράγωνος χώρος, που στεγάζεται με ένα υπερμεγέθη ημισφαιρικό τρούλλο.

Περπατώντας κανείς στους δρόμους της πόλης του Ρεθύμνου διαπιστώνει ότι ακόμα και σήμερα έχει διατηρηθεί κάποιος βενετσιάνικος χαρακτήρας που οφείλεται στα κτίρια που έχουν σωθεί καθώς και στα βενετικά σοκάκια της πόλης.

Το Μουσείο του Ρεθύμνου στεγάζεται στην παλιά Βενετσιάνικη Λότζια κοντά στο λιμάνι. Στα 1559 από το χάρτη του Magagnato θα φανερωθεί για πρώτη φορά η ύπαρξη της «Lozza» στο Ρέθυμνο. Ο Gerola υποθέτει ότι εδώ αντιγράφεται ένα παλιότερο σχέδιο του μεγάλου βερονέζου αρχιτέκτονα Michele Sammichlei. Σήμερα είναι σχεδόν βέβαιο ότι η βενετσιάνικη λέσχη, που από τα τέλη του 16ου αιώνα στόλιζε την ορθο-γωνική πλατεία που είχε διαμορφωθεί σύμφωνα με το πρότυπο της Piazzetta της Βενετίας, είχε ελεύθερες και ορατές τις τρεις πλευρές της ενώ η τέταρτη κλεινόταν από ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο που βρίσκονταν από πίσω.

Και οι τρεις όψεις του μνημείου είναι όμοιες. Τις συγκροτούν τρία ίσα μεταξύ τους ημικυκλικά τόξα που είναι τοποθετημένα πάνω σε τετραγωνικούς πεσσούς. Το κτίριο είχε συνολικά τρεις εισόδους και έξι παράθυρα. Η Λότζια του Ρεθύμνου δεν είχε βέβαια τη μεγαλοπρέπεια εκείνης του Χάνδακα, αλλά κατόρθωνε να εντυπωσιάζει με την ηρεμία και τη στερεότητα της.

Δεν είναι σίγουρο το γεγονός ότι δημιουργός του μνημείου είναι ο μεγάλος αρχιτέκτονας της Ιταλίας. Το κτίριο όμως δεν παύει να φέρει τα ίχνη μιας διάχυτης και βαθιάς επίδρασης της αρχιτεκτονικής ιδιοφύιας του Sammicheli. Στην Τουρκοκρατία ήταν τζαμί και στο πίσω μέρος του κτιρίου φαίνεται η βάση του μιναρέ. Απέναντι από τη Λότζια υπήρχε ένα άλλο ενδιαφέρον βενετσιάνικο μνημείο, ένα πραγματικό κόσμημα της πόλης: το ρολόι που ήταν κτισμένο πάνω σε ένα τετράγωνο ψηλό πύργο. Σ' αυτό υπήρχε μια επιγραφή

του 1601 με το όνομα του Giovanni Mocenigo. Ήταν διακοσμημένο από όλες τις πλευρές και ο δίσκος του είχε παραστάσεις από το ζωδιακό κύκλο.

Σήμερα σώζεται ένα χαρακτηριστικό μνημείο από τα χρόνια της Ενετοκρατίας, η κρήνη Rimondi, που πήρε το όνομα της από το Ρέκτορα Alvise Rimondi. Η κρήνη είχε τέσσερις κολόνες που υποβάσταζαν ένα ωραίο επιστύλιο. Το νερό έτρεχε από τα στόματα τριών λιονταριών και στο κέντρο της έχει το στέμμα του ιδρυτή της. Σήμερα σώζονται τρεις κολόνες και το νερό που τρέχει είναι ελάχιστο.

Σε αντικατάσταση της βενετσιάνικης Piazza του Ρεθύμνου, που ίσως από τα πρώτα κιόλας χρόνια της τουρκικής επικράτησης θα αρχίσει να μεταβάλλεται σε ένα κοινό δρόμο, ο καινούργιος κατακτητής θα ενδιαφερθεί για την κατασκευή μιας άλλης πλατείας στο εσωτερικό της πόλης. Στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας ένας πλάτανος που θέριευε από τα νερά της κρήνης Rimondi θα γίνει η αφορμή να μετονομασθεί η πλατεία. Ο ίδιος θα συνδεθεί με τις πιο αποτρόπαιες πράξεις των Τούρκων δυναστών. Εδώ μαρτύρησε στα 1822 ο επίσκοπος Γεράσιμος Κοντογιαννάκης.

Η πλατεία άρχισε από την κρήνη και κατέληγε στο μεγαλύτερο τζαμί του Ρεθύμνου, γνωστό σαν τζαμί του Γαζή (νικητή) Χουσεΐν Πασά ή τζαμί Νερατζέ. Μετά την αναχώρηση των Τούρκων από το Ρέθυμνο στα 1924 μετά τη συνθήκη της Λωζάνης και τις σχετικές συμφωνίες Βενιζέλου – Ατατούρκ, το τζαμί χρησιμοποιείται για ωδείο και ακούγεται με το όνομα Ωδείο. Στις μέρες μας εδώ γίνονται γιορταστικές εκδηλώσεις, διαλέξεις και δίνονται συναυλίες. Στη θέση του τζαμιού προϋπήρχε ένα μοναστήρι των καθολικών του Ρεθύμνου με εκκλησία, αυλή και κελιά μοναχών. Πιστεύεται ότι το μοναστήρι αυτό ήταν της Santa Maria που ανήκε στο τάγμα των Αυγουστιανών και πρέπει να υπήρχε το 15ο αιώνα.

Στα 1571 η πόλη του Ρεθύμνου λεηλατήθηκε και πυρπολήθηκε από τον τουρκικό στόλο. Μετά την τουρκική επιδρομή πρέπει να έγιναν οι απαραίτητες ανακαινίσεις και στο μοναστήρι της Santa Maria. Το άριστα διατηρημένο θύρωμα της εισόδου αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αναγεννησιακής τέχνης και κατά πάσα πιθανότητα χρονολογείται στις πρώτες δεκαετίες του 17ου αιώνα. Αφετηρία και σημείο αναφοράς για την κατασκευή της πρέπει να ήταν ένα ευρύτατα διαδεδομένο δοκίμιο αποτελούμενο από 7 βιβλία του αρχιτέκτονα Sebastiano Serlio.

Το 1824 οι Τούρκοι αποκεφάλισαν έξω από τη Μεγάλη Πόρτα τους νεομάρτυρες: Μανουήλ, Νικόλαο, Γεώργιο και Αγγελή Ρετζέπη από το χωριό Μέλαμπες. Στη μνήμη τους κτίστηκε σ' αυτή τη θέση η πλατεία Τεσσάρων Μαρτύρων με την ομώνυμη εκκλησία. Εορτάζονται στις 28 Οκτωβρίου.

Έξω από το παλιό βενετσιάνικο τείχος ήταν τα τουρκικά νεκροταφεία, κατά μήκος της σημερινής λεωφόρου Κουντουριώτη. Στη θέση αυτή ο δήμαρχος Πετυχάκης έκανε ένα ωραίο κήπο μέσα στον οποίο κάθε καλοκαίρι γίνεται η γιορτή του κρασιού.

Ο ναός του Αγίου Φραγκίσκου, στη σημερινή οδό Εθνικής Αντίστασης, διατηρείται και χρησιμοποιείται σαν αίθουσα καλλιτεχνικών εκδηλώσεων. Ήταν λατινικό μοναστήρι που ανήκε στο τάγμα των Φραγκισκανών και η εκκλησία του ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Φραγκίσκο, ένα άγιο που ακόμα και οι ορθόδοξοι της Κρήτης τιμούσαν πολύ. Την περίοδο της Ενετοκρατίας το Ρέθυμνο είχε γύρω στις 8 λατινικές και 36 ορθόδοξες εκκλησίες. Οι περισσότερες την περίοδο της Τουρκοκρατίας μεταβλήθηκαν σε τζαμιά.

Άλλο κόσμημα της πόλης είναι το παλιό λιμάνι με τον τούρκο φάρο. Το λιμάνι του Ρεθύμνου εκτός από το ότι ήταν πολύ μικρό είχε πάντοτε ελλείψεις που ποτέ δεν μπόρεσαν να καλυφθούν ώστε να λειτουργεί σωστά. Η βενετική γερουσία δεν χορήγησε την απαιτούμενη οικονομική βοήθεια για να καλυφθούν οι ανάγκες του λιμανιού και έτσι αυτό παραμελήθηκε. Έτσι η τρίτη σε σπουδαιότητα πολιτεία του «Βασιλείου της Κρήτης» δεν απέκτησε ποτέ ένα μεγάλο λιμάνι αντάξιο εκείνων των Χανίων και τον Χάνδακα.

Η ίδια κατάσταση συνεχίστηκε και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το 1850 ο αξιωματικός του ναυτικού G. Wilkinson κατασκευάζει ένα χάρτη της πόλης και έναν με το εσωτερικό του λιμανιού. Η απεικόνιση θυμίζει τη σημερινή εικόνα του λιμανιού. Από τα χρόνια της Ενετοκρατίας ήταν ικανό να δεχτεί μόνο μικρά πλοία, πράγμα που συμβαίνει και σήμερα. Στο αριστερό μέρος βρίσκεται ο χαμηλός λιμενοβραχίονας με το φάρο που κατασκεύασαν οι Τούρκοι και από την άλλη τα σπίτια που βλέπουν προς το λιμάνι. Μερικά από αυτά σώζονται μέχρι σήμερα με τους δύο ή τρεις ορόφους και τους ελάχιστους εξώστες δίνοντας στο βενετσιάνικο λιμάνι της πόλης κάτι από την παλιά του ατμόσφαιρα. Απέναντι στο μεγάλο μώλο διακρίνουμε το παλιό τείχος που σταματούσε την ορμή των κυμάτων.

Το Ρέθυμνο αποτελεί ζωντανό μουσείο μνημείων των τελευταίων χρόνων με τη Φορτέτζα, τους μιναρέδες των τζαμιών Νερατζέ, Μεγάλης πόρτας και Μασταμπά, με τις

μεσαιωνικές οικοδομές του. Όπως αναφέρθηκε όμως, αρχικά, στη θέση του σημερινού Ρεθύμνου, υπήρχε η αρχαία Ρίθυμνα. Τεκμήρια της ύπαρξής της βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο. Εδώ έχουν συγκεντρωθεί όλα τα αρχαία αντικείμενα που έχουν βρεθεί στο νομό. Σε ξεχωριστή προθήκη είναι τοποθετημένες οι μινωικές αρχαιότητες που βρέθηκαν στο Μασταμπά.

Ακόμα εδώ βρίσκονται: ένα χάλκινο αγαλματίδιο πεπλοφόρου γυναίκας του 480 π.Χ., μαρμάρινο αναθηματικό ανάγλυφο Νυμφών ρωμαϊκής εποχής και μια σπουδαιότατη νομισματική συλλογή. Επίσης μια σειρά χάλκινων αρχαίων αντικειμένων.

Προτού κλείσουμε την αναφορά μας για το Ρέθυμνο πρέπει να σταθούμε στο πουδαίο πνευματικό ρόλο που έπαιξε κυρίως την εποχή της Ενετοκρατίας.

Πρωτεργάτες της Ουμανιστικής κίνησης στην Ευρώπη είναι πολλοί Κρητικοί διανοούμενοι και ιδιαίτερα Ρεθυμιώτες, που με τη γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, με τις εκδόσεις βιβλίων αρχαίων συγγραφέων, με τη διδασκαλία τους στα Ευρωπαϊκά πανεπιστήμια συντέλεσαν στην πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη.

Σπουδαία φυσιογνωμία ήταν ο Ρεθύμιος Μάρκος Μουσούρος, καθηγητής στα πανεπιστήμια της Ρώμης, Πάδοβας και Βενετίας. Ο ίδιος εξέδωσε αριστουργηματικές εκδόσεις των αρχαίων συγγραφέων και είχε ιδρύσει μαζί με το Βενετό Aldus Manutius ένα από τα πρώτα τυπογραφεία της Βενετίας. Στενές ήταν οι σχέσεις του μεγάλου κρητικού με τον Έρασμο. Ο ιδρυτής του πρώτου ελληνικού τυπογραφείου στη Βενετία, το 1493, ήταν Ρεθυμιώτης και ονομαζόταν Ζαχαρίας Καλλέργης. Συνεργάτης ή συνεταίρος του ήταν ο επίσης Ρεθυμιώτης Νικόλαος Βλαστός. Αλλά και μέσα στην Κρήτη οι Ρεθύμιοι είχαν διακριθεί στις τέχνες και στα γράμματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ονόματα του αιογράφου Εμμανουήλ Τζάνε, των αιογράφων Λαμπάρδων και των γλυπτών Φραμπενέτων.

Από πηγές επιβεβαιώνεται η ύπαρξη σχολείων στο Ρέθυμνο όπου διδάσκονταν μαθηματικά, λογική, φιλοσοφία κ.λπ. Εκείνα τα χρόνια παρουσιάστηκαν τα θεατρικά έργα του Γεωργίου Χορτάτζη «Ερωφίλη», «Πανώρια» κ.λπ. Το Ρέθυμνο έχει προσφέρει διαπρεπείς άνδρες τόσο τα παλιότερα χρόνια όσο και στους καιρούς μας.

Το 1561 Ρεθύμιοι συγγραφείς, ιστορικοί και ποιητές ίδρυσαν την Ακαδημία των VIVI (Ζωντανών, Ασυμβίβαστων) που είναι η πρώτη που ιδρύθηκε έξω από την Ιταλία. Στο Ρέθυμνο ακόμα και στους αιώνες που το κατείχαν οι Τούρκοι, οι Χριστιανοί είχαν αναπτύξει μεγάλη δραστηριότητα στη διατήρηση και στην ανάπτυξη της παιδείας. Πλήθος

είναι τα ονόματα των πνευματικών ανθρώπων που μπορούν να αναφερθούν. Αλλά και από τους νεότερους υπάρχουν παρά πολλοί που με την ενασχόληση τους, ιδιαίτερα με τα γράμματα και τις τέχνες, βεβαιώνουν πως το Ρέθυμνο εξακολουθεί να έχει πνευματικούς ανθρώπους άξιους των παλιών.

Αξιόλογο ήταν το έργο της Κρητικής Αναγέννησης και στην Αρχιτεκτονική. Τα μνημεία της έρχονται να συνδέσουν την ελληνική με την ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική και γίνονται τεκμήρια που μας υπενθυμίζουν ότι στο νησί του Μίνωα ακόμα και σε κρίσιμες εποχές, η ζωή και η δημιουργία δεν σταμάτησαν να εξελίσσονται.

Η πόλη του Ρεθύμνου επέζησε μέσα στο χρόνο και μάλιστα περνώντας μέσα από αντίξοες συνθήκες, κρατώντας μια έκφραση παλιού μεγαλείου. Οι διάφοροι κατακτητές Άραβες, Βενετοί και Τούρκοι κατάστρεψαν, πήραν μαζί τους ή χρησιμοποίησαν τα υλικά των αρχαιοτήτων για σπίτια και αρχοντικά. Πλημμύρες, φουρτούνες και σεισμοί συνέβαλαν στη φθορά. Παρόλα αυτά γύρω από το φρούριο απλώνονται σήμερα βενετσιάνικα και τούρκικα κτίρια, οι ψηλοί μινωικοί λογίζονται τον ουρανό και δένουν με τις καμινάδες των παλιών σπιτιών τα κοσμήματα των προσώπων, τις καμάρες και τα παλιά μπαλκόνια δημιουργώντας μια εκπληκτική σύνθεση.

Η μεγάλη πνευματική ακτινοβολία της πόλης δικαιολογεί τη φήμη της. Οι κάτοικοι της αρχαίας Ρίθυμνας δεν είχαν άδικα σαν προστάτες τους θεούς των τεχνών και της σοφίας, τον Απόλλωνα και την Αθηνά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Στο νομό Ρεθύμνης, όπως επιβεβαιώνεται από τα σχετικά ευρήματα, υπάρχει ανθρώπινη παρουσία από τη Νεολιθική περίοδο. Σε αυτήν την υπερχλιετή διαδρομή, η περιοχή του Ρεθύμνου γνώρισε κατά περιόδους σημαντική άνθηση και κληροδότησε στους νεότερους πολύ σημαντικά πολιτισμικά μνημεία. Η πραγματική αναγέννηση, όμως, για το Ρέθυμνο έλαβε χώρα κατά την Ενετοκρατία. Σήμερα, μια επίσκεψη στη Φορτέτζα, στη Μονή Αρκαδίου ή στα μουσεία της πόλης μας ταξιδεύει χιλιάδες χρόνια πίσω. Σα να μην πέρασε μία μέρα...

Σταθμός 1^{ος}: Παλαιοντολογικό Μουσείο

Το Παλαιοντολογικό Μουσείο λειτουργεί και ως παράρτημα του μουσείου Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή. Στεγάζεται στο τζαμί Βελή Πασά ή τέμενος Μασταμπά. Παρουσιάζονται απολιθώματα ασπόνδυλων από τις παλαιοζωικές, μεσοζωικές και κοινοζωικές θαλάσσιες αποθέσεις της Κρήτης, ενώ κείμενα, σχέδια, χάρτες και άφθονο πληροφοριακό υλικό μας ξεναγεί στους γεωλογικούς θησαυρούς της Κρήτης.

Πολύ σημαντικό είναι το υλικό των πλειστοκαινικών ενδημικών ελεφάντων, οστά των οποίων παρουσιάζονται με παραστατικό τρόπο, καθώς και το υλικό των πολύμορφων ελαφιών της Κρήτης.

Σταθμός 2^{ος}: Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την είσοδο της Φορτέτζας. Εδώ ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει, ιδίως όμμασι, μια εικόνα της πολιτισμικής ιστορίας του νομού, από τη Νεολιθική

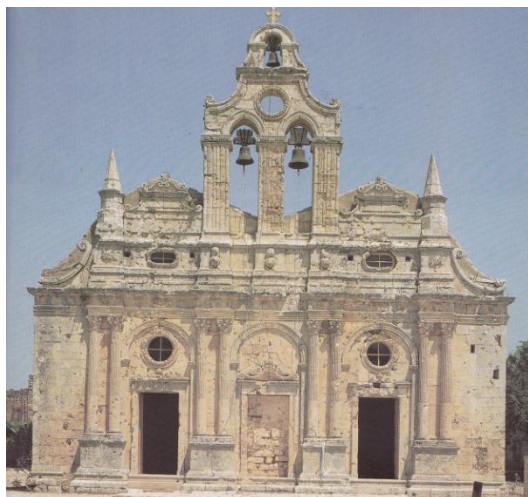
εποχή ως το Ρωμαιοκρατία. Οι συλλογές περιλαμβάνουν ευρήματα από σπήλαια, οικισμούς και νεκροταφεία της Μινωικής περιόδου, αλλά και αντικείμενα από τα γεωμετρικά, τα αρχαϊκά, τα κλασικά, τα ελληνιστικά και τα ρωμαϊκά χρόνια. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το οδοντόφρακτο κράνος και οι λάρνακες από το Υστερομινωικό Νεκροταφείο Αρμένων, το άγαλμα της Αφροδίτης από την Αργυρούπολη, τα σφραγίσματα και οι συλλογές χρυσών κοσμημάτων και νομισμάτων.

Σταθμός 3^{ος}: Η Φορτέτσα

Αυτό το βενετσιάνικο κάστρο είναι το σήμα κατατεθέν του Ρεθύμνου και φιλοξενεί στους χώρους του εδώ και πολλά χρόνια θεατρικές παραστάσεις, μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, διαλέξεις και προβολές ταινιών. Είναι ακατοίκητο και συνεχώς ανακαινίζονται τα σημαντικότερα κτίσματα που φιλοξενεί.

Σταθμός 4^{ος}: Ιερά Μονή Αρκαδίου

Η Ιερά Μονή Αρκαδίου βρίσκεται δυτικά σε υψόμετρο 500 μέτρων. Αναδείχθηκε σε σύμβολο αυτοθυσίας και ελευθερίας, κατά τη διάρκεια της επανάστασης 1866 – 69, και η Unesco την ανακήρυξε μνημείο ελευθερίας. Στην πρόσοψη του ναού υπάρχουν αρκετά Βενετσιάνικα και Γοτθικά στοιχεία, η οποία περιβάλλεται από ένα πολύ περιποιημένο κήπο. Στο μουσείο της μονής υπάρχουν κειμήλια μεγάλης αξίας, το λάβαρο της επανάστασης, όπλα και ιερά άμφια.

Σταθμός 5^{ος}: Εκκλησιαστικό Μουσείο

Πρόκειται για το εκκλησιαστικό μουσείο του Μητροπολιτικού Ναού Ρεθύμνου, πίσω από την Μητρόπολη στην παλιά πόλη, το οποίο στόχο έχει την ανάδειξη της εκκλησιαστικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης. Εδώ βρίσκονται ιερά σκεύη, άμφια, εικόνες και χειρόγραφα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το παλιό ρολόι, η λιθογραφία του Α. Βεβελάκη και η ανάγλυφη πλάκα με τον δικέφαλο αετό, το πιο παλιό έκθεμα του μουσείου.

Σταθμός 6^{ος}: Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνου

Στο μουσείο αυτό υπάρχουν όμορφες συλλογές παραδοσιακής χειροτεχνίας και υφαντικής, καλαθοπλεκτικής, κεραμικής, ιστορικά κειμήλια, έγγραφα, φωτογραφίες, λάβαρα, χάρτες, όπλα και νομίσματα.

Το Ρέθυμνο είναι ένας τόπος προικισμένος. Μια πανέμορφη πόλη που διαθέτει εξαιρετικό κλίμα, τοπία σπάνιας φυσικής ομορφιάς, μαγευτικές παραλίες και γραφικούς ορεινούς όγκους. Διακρίνεται για την φιλοξενία, την αρχοντιά και το μεράκι των κατοίκων της.

Δεν είναι τυχαίο ότι ο τουρισμός εδώ και πολλά χρόνια αποτελεί μία από τις πιο βασικές δραστηριότητες του νομού. Λειτουργήσε ως αιμοδότης για την ανάπτυξη και την ευημερία του Ρεθύμνου, αλλά και των ίδιων των πολιτών. Τόνωσε την τοπική οικονομία, ανέδειξε μια δυναμική επιχειρηματική κοινότητα. Σήμερα όμως το τουριστικό περιβάλλον έχει αλλάξει.

Ο ανταγωνισμός στον τομέα του τουρισμού δεν έχει την παραμικρή σχέση με αυτή των προηγούμενων δεκαετιών. Διευρύνεται ο χώρος της τουριστικής αγοράς και αναδεικνύονται νέοι τουριστικοί προορισμοί, προκύπτουν νέες ανάγκες και απαιτήσεις. Δημιουργούνται νέες δυνατότητες και ευκαιρίες για διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας.

Κάτω από τα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί, όπου οι ευκαιρίες είναι περισσότερες από πριν, αλλά και ο ανταγωνισμός σκληρότερος από πριν, είναι

αυτονόητο ότι κυριαρχούν οι προτάσεις που πείθουν για την αξιοπιστία τους και κυρίως για την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν. Ο επισκέπτης / τουρίστας γίνεται σταδιακά όλο και πιο προσεκτικός, απαιτητικός και αυστηρός. Προσέχει τα χρήματά του και απαιτεί δικαίως να αποκτήσει με αυτά υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών. Θα επισκεφτεί τον τόπο και τη χώρα που είναι σίγουρος ότι θα του προσφέρουν την καλύτερη «ποιότητα εμπειρίας».

Είναι ξεκάθαρο ότι ο δήμος μας βρίσκεται σε ένα κομβικό σημείο, που τον υποχρεώνει να επανεξετάσει το Αναπτυξιακό Μοντέλο των προηγούμενων δεκαετιών. Αναμφίβολα, το μοντέλο αυτό προσέφερε πολλά. Δεν παύει όμως να αποδεικνύεται πεπερασμένο, σύμφωνα με τις διεθνείς εξελίξεις και νέες τάσεις στο πεδίο του τουρισμού. Ο μαζικός τουρισμός, στον οποίο είχε επικεντρωθεί ο τόπος μας δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες που έχουν ανακύψει.

Το Ρέθυμνο μπορεί και πρέπει να πρωταγωνιστήσει στο νέο κύκλο τουριστικής ανάπτυξης που ανοίγει τη χώρα μας. Έχοντας στις αποσκευές του πλούσιες εμπειρίες και αξιόλογες δυνατότητες καλείται να χαράξει και να περπατήσει νέους δρόμους. Πρέπει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της τουριστικής αγοράς συμπληρώνοντας το τουριστικό του μοντέλο με νέες μορφές τουριστικής δραστηριότητας.

Προς αυτή την κατεύθυνση άλλωστε και σύμφωνα με τον αντίστοιχο στρατηγικό σχεδιασμό, έχουν γίνει κάποια σημαντικά βήματα.

2.1 Στρατηγικός σχεδιασμός:

- Ποιοτική στάθμη υπηρεσιών φιλοξενίας.
- Προγραμματισμός και εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής.
- Μετά από χρόνια παλινδρομήσεων για την προοπτική του παραδοσιακού τουρισμού και μέσα από γενναία αναπτυξιακά κίνητρα, δρομολογείται η αναβάθμιση και μετατροπή του μαζικού τουρισμού σε τουρισμό ποιότητας.
- Υλοποίηση προγράμματος ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού.

- Εκσυγχρόνιση των διάφορων μοντέλων τουρισμού (καταδυτικός, αθλητικός, θρησκευτικός).

Τα παραπάνω αποτελούν μια πολύ καλή βάση, από την οποία μπορεί να δρομολογηθεί ένα νέο αναπτυξιακό κύμα για τον τουρισμό στην πόλη. Φυσικά απαιτείται μεθοδικότητα και στενή συνεργασία της πολιτείας και όλων των εμπλεκόμενων φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών), έτσι ώστε να πρωτοστατήσει το Ρέθυμνο αναδεικνύοντας τον τουρισμό σε μοχλό ανάπτυξης και ευημερίας για όλους τους πολίτες.

Ο τουρισμός μπορεί να οδηγήσει το Ρέθυμνο μπροστά. Χάρη στον τουρισμό μπορούμε να αλλάξουμε ταχύτητα και να κερδίσουμε τα μεγάλα στοιχεία του μέλλοντος.

2.2 Τουριστική βιομηχανία

Το Ρέθυμνο τιμώντας τη φιλοξενία, ανέπτυξε με συνέπεια και φροντίδα τον ξενοδοχειακό της κλάδο. Διαθέτει εξαιρετικά καταλύματα όλων των κατηγοριών, από απλά διαμερίσματα μέχρι πολυτελείς σουίτες. Ένα έντονο δυναμικό 13.000 δωματίων και 25.000 κλινών από τις οποίες οι 7.700 Α΄ κατηγορίας, διασπείρονται σε όλη την έκταση του νομού με μεγαλύτερη συγκέντρωση στα νότια παράλια.

Εκτός από τις κλασικές ξενοδοχειακές μονάδες, τα δωμάτια και τα διαμερίσματα, ένας σημαντικός και διαρκώς αυξανόμενος αριθμός από αγροτουριστικά καταλύματα κατασκευασμένα με απόλυτη προσήλωση στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, και πολυτελείς βίλες, κοσμούν τα περίχωρα και την ενδοχώρα του Ρεθύμνου, εμπλουτίζοντας το τουριστικό προϊόν και παρέχοντας εναλλακτικές λύσεις ακόμα και για τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες.

Δεκάδες είναι οι διεθνείς διακρίσεις και τα βραβεία που έχουν αποσπάσει τα ρεθεμνιώτικα ξενοδοχεία για την ποιότητα και το υψηλό επίπεδο υπηρεσιών που παρέχουν. Όμορφες και σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις, άρτια

εκπαιδευμένο προσωπικό και φιλόξενοι ιδιοκτήτες υπόσχονται ευχάριστες, άνετες και γεμάτες εκπλήξεις διακοπές στο Ρέθυμνο.

2.3 Τουρισμός

Με περισσότερες από 250 ξενοδοχειακές μονάδες, πολλές από τις οποίες είναι πολυτελείας και πρώτης κατηγορίας, καθώς και για τις συνεδριακές εγκαταστάσεις, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τις βίλες και τον περιβαλλοντικό τουρισμό, το Ρέθυμνο αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα γιατί:

- Έχει την κατάλληλη ξενοδοχειακή υποδομή για να προσελκύσει τους τουρίστες.
- Προσφέρει το υψηλότερο μερίδιο των Deluxe ξενοδοχείων και την ευρύτερη ποικιλία του ξενοδοχειακού καταλύματος στην Κρήτη.
- Η τουριστική βιομηχανία είναι ο μεγαλύτερος «εργοδότης» στο Ρέθυμνο, το 40% του πληθυσμού της επαρχίας εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα στον τομέα του τουρισμού.

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς της Ρεθυμνιώτικης οικονομίας, με άλλα λόγια είναι η σημαντικότερη πηγή εισοδήματος για το Ρέθυμνο. Το Ρέθυμνο αποτελεί έναν παραδοσιακό προορισμό αναψυχής που προσφέρει ήλιο, θάλασσα, παραλίες και πολιτιστικά μνημεία.

2.4 Επιπτώσεις

Η προσέλκυση τουριστών μόνο κατά τη θερινή περίοδο καταδικάζει σε αδράνεια το κεφαλαιουχικό και ανθρώπινο δυναμικό από Νοέμβριο μέχρι τις αρχές Απριλίου. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

2.5 Η εποχικότητα στον τουρισμό

Η εποχικότητα αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Προκαλείται από παράγοντες οι οποίοι κάθε άλλο παρά εύκολα μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Για να μπορέσει όμως να αντιμετωπιστεί με επιτυχία το πρόβλημα της εποχικότητας στον τουρισμό, που συνδέεται άμεσα με τις θερινές διακοπές, θα πρέπει είτε να καθιερωθούν ισχυρά οικονομικά και μη οικονομικά κίνητρα, ώστε να παρακινείται ο κόσμος να κάνει διακοπές στους εκτός θερινούς περιόδου μήνες, είτε να αλλάξουν ορισμένοι βασικοί θεσμοί της οικονομικής και κοινωνικής συμβίωσης, ώστε να διευκολυνθεί η τουριστική τους μετακίνηση και εκτός θερινών μηνών.

Χωρίς τη λήψη τέτοιων δραστικών μέτρων και κυρίως χωρίς την αποδοχή τους εκ μέρους αυτών για τους οποίους λαμβάνονται αυτά, κάθε προσπάθεια προς την κατεύθυνση της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου πρέπει προκαταβολικά να θεωρείται αποτυχημένη.

2.6 Οικονομία

Η οικονομία της πόλης και γενικά του νομού, βασιζόταν σχεδόν αποκλειστικά στη γεωργία και στην κτηνοτροφία μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70. Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 παρατηρείται μια αλματώδης ανάπτυξη τον τουριστικό τομέα. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται έντονα και ο αγροτουρισμός. Σήμερα το Ρέθυμνο είναι μία από τις σημαντικότερες τουριστικές περιοχές της Κρήτης και φυσικά της Ελλάδας.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

ΟΝΟΜΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	OPEN FROM – TO	ΤΗΛ.	FAX.	SITE
CRETA PALAS	Μισορία	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 55181	28310 54085	www.grecotel.com
EL GRECO	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 71102	28310 71215	www.grecotel.com
MINOS MARE ROUAL	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 50388	28310 53310	www.minosmare.gr
AQUILA PORTO RETHYMNO	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 50432	28310 27825	www.aquilahotels.com
AQUILA RITHYMNA BEACH	Αδελειανός κάμπος	Απρίλιο – Νοέμβριο	28310 71002	28310 71668	www.aquilahotels.com
MINOS MARE HOTEL	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 50388	28310 53310	www.minosmare.gr
PALAZZO RIMONDI	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 51289	28310 51013	www.palazzorimondi.com
PEARL BEACH	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 51513	28310 54891	www.pearlbeach.gr
RETHYMNO MARE	Σκαλέτα	Μάρτιο – Νοέμβριο	28310 71703	28310 71734	www.rethymnomare.gr
THEARTEMIS PALACE	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 53991	28310 23785	www.theartemis.gr
ALIANTHOS GARDEN	Πλακιάς	Απρίλιο – Οκτώβριο	28320 31280	28320 31227	www.alianthos.gr
RETHYMNO VILLAGE	Πλατανιάς	Μάιο – Οκτώβριο	28310 25523	28310 53862	www.rethymnovillage.gr
LEFKONIKO BEACH	Ρέθυμνο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28310 55326	28310 27583	www.lefkoniko.gr
HOTEL IDEON	Ρέθυμνο	Μάρτιο – Νοέμβριο	28310 28667	28310 28670	www.hotelideon.gr
CLUB MARINE PALACE	Πάνορμο	Απρίλιο – Οκτώβριο	28340 51610	28340 51603	www.grecotel.com
PALAZZO GRECO	Αγία Γαλήνη	Μάρτιο – Οκτώβριο	28320 91187	28320 91491	www.palazzogreco.com

VILLAS

ΟΝΟΜΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	OPEN FROM – TO	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	ΦΑΞ	SITE
ASIMENIA	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
ASTRO	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
PELAGOS	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
OURANOS	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
TOP OF THE HILL	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
TEACHER'S COTTAGE	Αγία Τριάδα	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 57610	28310 27507	www.villaincrete.gr
ANASTASIA	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 32268	28310 32268	www.villainastasiacrete.com
APHRODITE	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31028	28310 31028	
ARTEMIS	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31028	28310 31028	
BIANCA	Σφακάκι	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 22478	28310 29211	www.villabianca.rethymnon.com
DI STELLA	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31214	28310 26249	
ELOTIA	Ατσιτόπουλο	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31645	28310 32915	www.forestvillas.gr
ERATO	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 53227	28310 56698	www.villaolympia.com
KYNTHIA	Πάνορμο	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28340 51102	28340 51148	www.gtp.gr/KynthiaVilla
MANOLIA	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31214	28310 26249	
MARY	Πηγή	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 27878		
OLYMPIA	Πρινές	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 53227	28310 56698	www.villaolympia.com
PALLADIO	Χρομοναστήρι	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 51471	28310 55397	www.villapalladio.com
RADAMANTHIS	Ατσιτόπουλο	Ιανουάριο - Δεκέμβριο	28310 31645	28310 32915	www.forestvillas.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΑΠΟ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Για να καταγράψουμε τις απόψεις των κατοίκων φτιάχτηκε ένα ερωτηματολόγιο με τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Πιστεύετε ότι το Ρέθυμνο διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές για την τουριστική ανάπτυξη του νομού μας; Εάν όχι που νομίζετε ότι οφείλετε αυτό και τι προτείνετε εσείς;
2. Θα προτείνατε σαν τουριστικό προορισμό το νομό Ρεθύμνου σε γνωστούς σας και εκτός νομού και εάν ναι γιατί;
3. Πιστεύετε πως οι φορείς του νομού αξιοποιούν κατάλληλα την φυσική ομορφιά του νομού μας για την προσέλευση των τουριστών;
4. Πως νομίζετε ότι θα μπορούσε να διαμορφωθεί καλύτερα ο νομός μας, όσον αφορά το συγκοινωνιακό δίκτυο;
5. Οι ξενοδοχειακές μονάδες του Ρεθύμνου νομίζετε ότι πληρούν τις προϋποθέσεις για τον τουρισμό;
6. Είστε ευχαριστημένοι από τις εγκαταστάσεις και τις συνθήκες λειτουργίας του νοσοκομείου μας και γιατί; Έχετε κάποιες προτάσεις – ιδέες για το πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί το σύστημα υγείας – περίθαλψης στο νομό μας;
7. Ποιο νομίζετε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα του νομού μας, που αν διορθωθεί θα έχει σαν αποτέλεσμα τη σταδιακή αύξηση του τουρισμού;
8. Με ποιο τρόπο νομίζετε ότι θα μπορούσε να προβληθεί καλύτερα ο νομός μας και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έτσι ώστε να αυξηθεί η προσέλευση των επισκεπτών – τουριστών;

Όσον αφορά την πρώτη ερώτηση δηλαδή σχετικά με τις υποδομές για την τουριστική ανάπτυξη του νομού μας σχεδόν όλοι απάντησαν ότι υπάρχουν υποδομές αλλά εξελίσσονται σταδιακά. Υποστηρίζουν ότι αυτό οφείλεται στη μη διαφήμιση του νομού μας και στην ασυνεννοησία των ειδικών και στο ότι τα μεταφορικά μέσα δεν επαρκούν. Με λίγα λόγια έχουμε τις υποδομές αλλά είναι ανεκμετάλλευτες. Καλύτερες υπηρεσίες θα ήταν ένα μεγάλο πλεονέκτημα του νομού μας.

Στη δεύτερη ερώτηση για το αν θα πρότειναν το Ρέθυμνο σαν τουριστικό προορισμό όλοι απάντησαν ότι και βέβαια θα το πρότειναν γιατί το Ρέθυμνο είναι μία πανέμορφη πόλη που συνδυάζει και βουνό και θάλασσα, και έχει εντυπωσιακή κουλτούρα, υπέροχη φιλοξενία, όπως έχει υπέροχα ήθη και έθιμα.

Στην τρίτη ερώτηση αν οι φορείς του νομού αξιοποιούν κατάλληλα τη φυσική ομορφιά του νομού μας οι περισσότεροι απάντησαν ότι χρειάζεται περισσότερο διαφήμιση. Θα έπρεπε να γίνουν κι άλλες προσπάθειες, να προσφερθούν περισσότερα για να γίνει το Ρέθυμνο ακόμα πιο όμορφο. Αν επιτευχθούν όλα αυτά, σίγουρα θα αυξηθεί η προσέλευση των τουριστών στον τόπο μας.

Στην τέταρτη ερώτηση που αφορά το συγκοινωνιακό δίκτυο του νομού μας, όλοι επισήμαναν την έλλειψη του ακτοπλοϊκού δικτύου. Άλλοι πρότειναν ότι πρέπει να φτιαχτούν δρόμοι και διαχωριστικές νησίδες. Να μπουν φανάρια και φωτισμός στους δρόμους.

Στην πέμπτη ερώτηση για το αν οι ξενοδοχειακές μονάδες του Ρεθύμνου πληρούν τις προϋποθέσεις για τον τουρισμό, οι περισσότεροι απάντησαν ότι τις πληρούν σε ικανοποιητικό βαθμό και ότι έχουμε πολύ καλά ξενοδοχεία. Μερικοί υποστηρίζουν ότι πρέπει να γίνει μείωση των τιμών.

Στην έκτη ερώτηση σχετικά με τις εγκαταστάσεις και τις συνθήκες λειτουργίας του νοσοκομείου του νομού μας απαντήθηκε ότι το νοσοκομείο είναι ελλιπές και μικρό για την έκταση του νομού και ότι δεν έχει αρκετό προσωπικό. Ακόμη ότι χρειάζεται επιπλέον εξοπλισμό. Ένα μεγάλο ποσοστό απάντησε ότι πρέπει να φτιαχτεί ένα νέο νοσοκομείο με σύγχρονο εξοπλισμό.

Στην έβδομη ερώτηση δηλαδή ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα του νομού μας που αν διορθωθεί θα αυξηθεί και ο τουρισμός, οι περισσότεροι απάντησαν ότι είναι η ακτοπλοϊκή σύνδεση, η κατασκευή αεροδρομίου και ότι πρέπει να γίνει διαφήμιση αλλά και καλύτερη αστυνόμευση. Ακόμη αναφέρθηκαν στην καλύτερη προώθηση των ντόπιων προϊόντων.

Στην όγδοη ερώτηση δηλαδή με ποιο τρόπο θα μπορούσε να προβληθεί καλύτερα ο νομός μας και σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρότειναν ότι πρέπει να γίνει καλύτερη και προσεγμένη διαφήμιση. Θα μπορούσε να διαφημιστεί καλύτερα και μέσω μιας ιστοσελίδας στο διαδίκτυο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1 ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Στην αρμοδιότητα του Τμήματος Εμποροβιομηχανικών και Επαγγελματοβιοτεχνικών θεμάτων, ανήκουν:

- Η μελέτη κάθε θέματος που αφορά τη Βιομηχανία, το Εμπόριο, τη Βιοτεχνία και τα επαγγέλματα για την ενάσκηση του γνωμοδοτικού έργου του Επιμελητηρίου.
- Η παρακολούθηση κάθε θέματος που αναφέρεται στο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο της χώρας, καθώς και στη βιομηχανία της περιφέρειας του Επιμελητηρίου, η ενημέρωση των ενδιαφερομένων μελών επί των εκάστοτε ισχυουσών διατάξεων και η εισήγηση στις αρμόδιες αρχές για τα παραπάνω θέματα.
- Η στατιστική παρακολούθηση της εμπορικής και βιομηχανικής κίνησης, η συγκέντρωση και μελέτη όλων των στατιστικών στοιχείων των εκδιδόμενων από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες, καθώς και η δημοσίευση των στοιχείων αυτών και των πορισμάτων της μελέτης στο μηνιαίο δελτίο του Επιμελητηρίου που μπορεί να εκδίδει.
- Η έρευνα της αγοράς και η μελέτη των προβλημάτων που ανακύπτουν από το εμπόριο και τη βιομηχανία.
- Η μελέτη, η αντιμετώπιση και παρακολούθηση κάθε θέματος που αφορά τα επαγγέλματα και τις βιοτεχνίες της περιφέρειας του Επιμελητηρίου και η εφαρμογή των σχετικών διατάξεων νόμων και κανονιστικών γενικά πράξεων, καθώς και η ενημέρωση των μελών του Επιμελητηρίου επί των εκάστοτε ισχυόντων.
- Η κατάρτιση προγράμματος επί της πορείας και της δραστηριότητας του Επιμελητηρίου ως συμβουλευτικού και γνωμοδοτικού οργάνου της πολιτείας

και ως φορέας ανάπτυξης και προαγωγής των επαγγελμάτων και της βιοτεχνίας, του εμπορίου και της βιομηχανίας.

- Η μελέτη και η εισήγηση μέτρων για την απλούστευση των διαδικασιών μέσα στα Επιμελητήρια για την αύξηση της παραγωγικότητας και την ταχύτερη εξυπηρέτηση των συναλλασσομένων.
- Η επιμέλεια της προπαρασκευής για συμμετοχή του Επιμελητηρίου σε συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού, καθώς και σε εμπορικές αποστολές.
- Η οργάνωση εκθεσιακών εκδηλώσεων στο εσωτερικό και το εξωτερικό σε συνεργασία με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.
- Καταγραφή των επιτοπίων εμπορικών συνηθειών και εμπορικών εθίμων.
- Η τήρηση ευρετηρίου των εκάστοτε υφισταμένων Σωματείων & Ενώσεων, Ομοσπονδιών, Συνεταιρισμών κ.λπ.
- Η επιμέλεια της σύνταξης, έκδοσης και διεκπεραίωσης του μηνιαίου Δελτίου του Επιμελητηρίου.
- Η συγκέντρωση και επεξεργασία στοιχείων που αφορούν τη δημιουργία επενδύσεων στους κλάδους τουρισμός, μεταφορές και εισηγήσεις προς την Διοίκηση για παραπέρα ενέργειες.
- Η παρακολούθηση των προκύπτοντων θεμάτων για το δασμολόγιο και τελωνειακές αμφισβητήσεις.
- Η συγκέντρωση στοιχείων, πληροφοριών και μελέτη θεμάτων που αφορούν τουριστικά θέματα και θέματα μεταφορών, το νομοθετικό πλαίσιο που τα αφορά, ενημέρωση των ενδιαφερομένων καθώς και προτάσεις προς την πολιτεία για ρύθμιση θεμάτων που αφορούν τον τουρισμό και τις μεταφορές.
- Η επεξεργασία και παροχή στατιστικών στοιχείων που αφορούν το γνωμοδοτικό έργο του Επιμελητηρίου για την ανάπτυξη του Τουρισμού και των μεταφορών.
- Η μελέτη και εκπόνηση κλαδικών μελετών, επιχειρήσεων της Περιφέρειας και της Κρήτης γενικότερα σε σχέση με τους κλάδους σε Πανελλήνια κλίμακα.

4.2 Ίδρυση και λειτουργία του βιοτεχνικού πάρκου στο Νομό

- Διαφήμιση και προβολή του Νομού Ρεθύμνου.
- Προώθηση και προβολή κρητικών προϊόντων.
- Ίδρυση και λειτουργία κέντρου νέων επιχειρηματιών.
- Διατήρηση και προώθηση της κρητικής λαϊκής τέχνης.
- Γνωμοδότηση σε νομοθετικές ρυθμίσεις που προωθεί το εμπόριο, τη μεταποίηση και γενικά την οικονομική ανάπτυξη.
- Ενημέρωση και πληροφόρηση των μελών του για θέματα οικονομικά, χρηματοδοτήσεων, κοινοτικών προγραμμάτων, εκθέσεων εσωτερικού και εξωτερικού.
- Εκτέλεση κοινοτικών προγραμμάτων.
- Συμμετοχή σε αναπτυξιακές εταιρίες και οργανισμούς.

Το Επιμελητήριο Νομού Ρεθύμνου είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και ιδρύθηκε το 1935. Η λειτουργία του διέπεται από τις διατάξεις του ν. 281/92. Μέλη του είναι 4.300 επιχειρήσεις του κλάδου οικονομίας του νομού Ρεθύμνου. Το Επιμελητήριο είναι γνωμοδοτικό και συμβουλευτικό όργανο της πολιτείας και σύμβουλος και υποστηρικτής των προσπαθειών των επιχειρήσεων με στόχο την οικονομική ανάπτυξη του νομού.

4.3 Τουριστική προβολή

Η προβολή και η διαφήμιση ενός τουριστικού προορισμού αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κριτήριο για την προσέλκυση των τουριστών. Δυστυχώς όμως, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός είναι η ανεπαρκής προβολή και διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος της Ελλάδας. Η διαφήμιση είναι μια επένδυση άμεσης απόδοσης χωρίς να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, λόγω της έμμεσης αύξησης της τουριστικής κίνησης. Η προβολή θα πρέπει να γίνεται τόσο με δημόσιους όσο και με ιδιωτικούς πόρους ενώ παράλληλα θα πρέπει να προωθηθεί η αναβάθμιση των γραφείων τουρισμού στις ξένες χώρες με συγκεκριμένο πρόγραμμα προβολής της Ελλάδας με διάφορες εκδηλώσεις.

Η προβολή του τουρισμού γίνεται από διάφορους τομείς. Αυτοί μπορεί να είναι ο Ε.Ο.Τ., οι περιφέρειες και η εκάστοτε Τοπική Αυτοδιοίκηση. Όμως εκτός από τα παραπάνω μπορεί να αποτελεί και ιδιωτική πρωτοβουλία.

4.4 Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Ιδρύθηκε το 1950 και έκτοτε αποτελεί τον βασικό κρατικό φορέα του τουριστικού τομέα. Διαρθρώνεται σε Κεντρική Υπηρεσία, με έδρα την Αθήνα και σε Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (ΠΥΤ). Σκοπός του είναι η ανάδειξη και προώθηση της Ελλάδας, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Οι τρόποι με τους οποίους ο Ε.Ο.Τ. προβάλλει τη χώρα μας ποικίλλουν. Καταρχήν διαθέτει γραφεία στο εσωτερικό της χώρας, περίπου είκοσι δύο (22), ανάμεσα τους και αυτό του Ρεθύμνου, αλλά και στο εξωτερικό, δεκαπέντε (15) στην

Ευρώπη, από ένα στην Αυστραλία, τον Καναδά, το Ισραήλ, την Ιαπωνία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα γραφεία αυτά φροντίζουν για την ανάδειξη του ελληνικού κράτους και της ελληνικής ομορφιάς. Σχεδιάζει ακόμα να θέσει σε λειτουργία επιπλέον έντεκα (11) γραφεία ανά τον κόσμο. Η σημασία των γραφείων αυτών είναι μεγάλη, αν υποθέσουμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό τουριστών προέρχεται από το εξωτερικό.

Ο Ε.Ο.Τ. ακόμα συμμετέχει σε διάφορες εκθέσεις με στόχο τη διαφήμιση της χώρας μας και την αύξηση των επισκεπτών της. Οι εκθέσεις αυτές πραγματοποιούνται κάθε χρόνο ανά τον κόσμο, και είναι μια πολύ καλή ευκαιρία ανάδειξης για όσους συμμετέχουν. Για το τρέχον έτος ο Ε.Ο.Τ. θα πάρει μέρος σε εξήντα (60) εκθέσεις οι οποίες θα πραγματοποιηθούν σε διάφορα κράτη σε όλο τον κόσμο.

4.5 Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση νομού Ρεθύμνου

Βασικός στόχος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης είναι η ανάδειξη του νομού Ρεθύμνου, και παράλληλα η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη του. Για το σκοπό αυτό γίνονται πολλές ενέργειες. Μια από αυτές είναι η δημιουργία διαφημιστικών εντύπων, τα οποία περιλαμβάνουν τα αξιοθέατα, τις ομορφιές του νομού, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια κ.ά., καθώς και διάφορα χρήσιμα τηλέφωνα και υπηρεσίες. Τα φυλλάδια αυτά χρηματοδοτούνται από τη νομαρχία, το δήμο και τους διάφορους άλλους οργανισμούς, και διανέμονται σε πολλά σημεία, όπως τουριστικά μέρη, στη νομαρχία και στους κατά τόπους δήμους.

Άλλη προσπάθεια της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για ανάδειξη του νομού, είναι η συμμετοχή σε διάφορες εκθέσεις που γίνονται είτε στο εξωτερικό ή εντός της Ελλάδας, στις οποίες διαθέτει περίπτερα, από τα οποία μπορεί κανείς να πάρει πληροφορίες τόσο για το νομό γενικότερα, όσο και ειδικότερα για ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία, γραφεία ενοικιάσεως αυτοκινήτων, κ.ά. (ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΡΕΘΥΜΝΟΥ).

Γενικότερα προσπαθεί όχι μόνο για την ανάδειξη του νομού, αλλά και για την επίλυση όλων των προβλημάτων. Το μέσο για να γίνουν αυτά, είναι τα διάφορα αναπτυξιακά συνέδρια που συγκαλεί κάθε χρόνο. Συνεργάτες σ' αυτή την προσπάθεια της Νομαρχίας Ρεθύμνου ήταν τα επιμελητήρια, τα επιστημονικά και ερευνητικά ιδρύματα, οι παραγωγικές οργανώσεις, όπως και όλοι οι κεντρικοί φορείς του νομού Ρεθύμνου.

4.6 Προβολή από ιδιωτική πρωτοβουλία

Εκτός από τις παραπάνω, υπάρχουν και αρκετές άλλες κατηγορίες ανθρώπων που ενδιαφέρονται για την προβολή του νομού Ρεθύμνου. Αυτοί χωρίζονται σε δυο κατηγορίες:

Η πρώτη κατηγορία είναι τα άτομα που διαθέτουν δικιά τους τουριστική επιχείρηση. Τα άτομα αυτά διαφημίζουν τον τόπο τους, παράλληλα με την επιχείρησή τους. Αυτό γίνεται είτε με φυλλάδια, τα οποία μοιράζουν ή στέλνουν σε διάφορα γραφεία, ή από δικιά τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο, στην οποία εκτός από την επιχείρησή τους προβάλλουν και τον τόπο που βρίσκονται.

Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι ιδιώτες, οι οποίοι προβάλλουν τον τόπο τους χωρίς να έχουν κάποιο προσωπικό όφελος. Αυτοί μπορεί να είναι κάποιοι σύλλογοι ή άτομα που τρέφουν μεγάλη συμπάθεια για το μέρος αυτό. Ένας τρόπος για την προβολή του νομού είναι οι διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνουν. Αξιόλογη είναι η προσπάθεια των ατόμων, που προβάλλουν τον νομό Ρεθύμνου μέσω διαδικτύου. Έχουν κάνει πολύ προσεγμένη δουλειά, και μπορούμε να το διαπιστώσουμε σε αρκετές ιστοσελίδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Βασικός στόχος και διαρκής προσπάθεια της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Ρεθύμνου καθώς και της περιφέρειας Κρήτης είναι η ανάδειξη του πλούτου του νομού και κατ' επέκταση του νησιού, και παράλληλα η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την τουριστική ανάπτυξη του.

Ο νομός Ρεθύμνου εντάσσεται στις παραθαλάσσιες τουριστικές περιοχές της χώρας. Υπάρχουν αρκετοί παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη του νομού. Αυτοί είναι:

- Γεωγραφική θέση
- Πολύ καλό κλίμα, μεγάλος φυσικός πλούτος και πολλές περιοχές φυσικού κάλλους
- Ευδοκίμηση και παραγωγή σημαντικών αγροτικών προϊόντων
- Ολοκλήρωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων υποδομής
- Ύπαρξη πανεπιστημιακών ιδρυμάτων
- Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό

5.1 Προτάσεις αναβάθμισης του νομού Ρεθύμνου

Όπως είδαμε ο τουρισμός του νομού είναι ήδη αρκετά ανεπτυγμένος. Κάθε χρόνο αυξάνονται οι αφίξεις των ξένων επισκεπτών, γεγονός που οδηγεί στην αύξηση των εσόδων και την ανύψωσή του. Υπάρχουν όμως κάποιοι τομείς, που χρειάζονται κάποια αναβάθμιση, για την καλύτερη λειτουργία και εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Οι τομείς αυτοί είναι: το περιβάλλον, το τουριστικό προϊόν, που προσφέρουμε στους επισκέπτες και το συγκοινωνιακό δίκτυο. Παρακάτω, θα προσπαθήσουμε να ασχοληθούμε με κάθε πρόβλημα ξεχωριστά και να προτείνουμε λύσεις.

5.2 Περιβάλλον

Το περιβάλλον αποτελεί ένα από τα αξιοθέατα του νομού. Φαράγγια, σπήλαια, παραλίες, πλούσια χλωρίδα και πανίδα, είναι σημεία που ελκύουν τους επισκέπτες. Η σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος του νομού, δεν είναι η καλύτερη, αφού υπάρχουν σημαντικά προβλήματα που εντείνουν την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού όπως:

- Η απόρριψη των αποβλήτων, από την επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων
- Η παράνομη βόσκηση
- Η εντατική χρήση εντομοκτόνων και λιπασμάτων
- Υποβάθμιση του περιβάλλοντος από πυρκαγιές σε θαμνώδεις και δασώσεις περιοχές
- Η παράνομη και χωρίς πολεοδομικό σχεδιασμό αστική ανάπτυξη

Για τα παραπάνω προβλήματα πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα μέτρα που εμπεριέχουν είτε γνωστές τεχνολογίες, είτε εφαρμογή των κανονισμών και της νομοθεσίας. Πρέπει δηλαδή να εφαρμοστεί μια στρατηγική προστασίας του περιβάλλοντος.

Είναι γνωστό ότι σήμερα η τεχνολογία και η καινοτομία στον τομέα του περιβάλλοντος είναι μειωμένη. Ο ιδιωτικός τομέας αναμένει τις δημόσιες υπηρεσίες και δημόσιους φορείς να αναλάβουν δράση, σε σημαντικά περιβαλλοντικά θέματα. Η περιφέρεια πρέπει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις αύξησης της ζήτησης της καινοτομίας και τεχνολογίας σε θέματα περιβάλλοντος, στα πλαίσια μιας περιβαλλοντικής περιφερειακής στρατηγικής. Με τον τρόπο αυτό πολλά υπάρχοντα προβλήματα θα λυθούν και για άλλα θα ληφθούν προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπιση τους.

Οι παράγοντες αυτοί πρέπει να ευαισθητοποιηθούν, για να υπάρξει καλύτερη διαχείριση των προβλημάτων. Όσον αφορά το ρυθμό και την ποιότητα ανάπτυξης, θα πρέπει να ελέγχονται και να σχεδιάζονται προσεκτικότερα, έτσι ώστε να μην επιβαρύνουν το περιβάλλον. Πρέπει να επιστρατεύονται οι κάτοικοι και οι

επιχειρήσεις του νομού, για την καλύτερη εφαρμογή των κανονισμών που αφορούν το περιβάλλον, και να προσπαθούν να εφαρμόζουν τους διεθνείς κανονισμούς. Όσον αφορά τους επισκέπτες του νησιού, θα πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή στη συμπεριφορά τους ως προς το περιβάλλον, και να προσπαθούμε να τους επηρεάσουμε προς το καλύτερο με διάφορους τρόπους όπως καμπάνιες κατά των σκουπιδιών, δημιουργία περισσότερων πάρκων, προστασία της χλωρίδα και της πανίδας, κ.α.

Μόνο αν εφαρμοστεί μια σωστή πολιτική για το περιβάλλον και υπάρξει σωστός σχεδιασμός, θα μπορούμε να πούμε ότι η τουριστική ανάπτυξη συμβαδίζει με την προστασία του περιβάλλοντος, και ότι και τα δυο μαζί οδηγούν στην καλύτερη προβολή του νομού στις ξένες χώρες.

5.3. Τουριστικό προϊόν

Παρόλο που ο τουρισμός στο νομό είναι αρκετά αναπτυγμένος, υπάρχουν κάποιες ελλείψεις στο τουριστικό προϊόν, που οδηγούν πολλές φορές τους επισκέπτες να έχουν μια λανθασμένη εικόνα για το Ρέθυμνο. Η έλλειψη κεντρικής στρατηγικής για τον τουρισμό, η για πολλά χρόνια εμμονή σε ξεπερασμένες κατευθύνσεις τουριστικής πολιτικής με αιχμή τον μαζικό τουρισμό και ο αυτοπροσδιορισμός και η αποσπασματικότητα στη διαχείριση του τουριστικού προϊόντος σε περιφερειακό επίπεδο οδήγησαν:

- Στον έντονο εποχιακό χαρακτήρα αυτής της δραστηριότητας το 85% των αφίξεων των επισκεπτών στο νομό γίνεται στην περίοδο Μαΐου-Σεπτεμβρίου.
- Στην άνιση γεωγραφική κατανομή των τουριστικών δραστηριοτήτων, ο ρυθμός ανάπτυξης είναι υψηλός στη βόρεια πλευρά και σε λίγα διάσπαρτα σημεία της νότιας.
- Στην όχι υψηλή ποιότητα του προσφερομένου τουριστικού προϊόντος. Για να επιτευχθεί κάλυψη των κλινών και αυξημένη εισροή τουριστικών, μειώνονται οι τιμές προσφορά τουριστικών πακέτων γεγονός που οδηγεί σε μικρά περιθώρια

κέρδους και συνεπώς μείωση της δυνατότητας των επιχειρήσεων για επενδύσεις και περιορισμούς της δυνατότητας προσέλκυσης τουριστών με υψηλό εισόδημα

- Στη φθίνουσα πορεία του τουριστικού τομέα. Οι διαπιστώσεις αυτές επιβάλλουν τη λήψη αναγκαίων μέτρων, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα του προϊόντος και να αυξηθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα του τομέα.

Έτσι θα πρέπει να:

- Συντονιστούν οι τουριστικοί φορείς της περιφέρειας ώστε να καταχωρηθεί ως τόπος προορισμού το Ρέθυμνο.
- Να υλοποιηθούν προγράμματα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.
- Να αναπτυχθούν όπως, ήδη έχει ξεκινήσει η προσπάθεια, νέες εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο συνεδριακός τουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, κ.α.
- Να αξιοποιηθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου μας όπως οι φυσικές ομορφιές, ο πολιτισμός, το κλίμα κ.α.

Σημαντικό πρόβλημα επιβίωσης αντιμετωπίζουν οι μικρού και μεσαίου μεγέθους τουριστικές μονάδες και τα τουριστικά καταλύματα για αυτό πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για τη βελτίωση και αναβάθμιση αυτών των μονάδων, και τη δημιουργία καταλυμάτων.

- Επένδυση με μικρό αριθμό υψηλής ποιότητας καταλυμάτων σε επιλεγμένες περιοχές π.χ. σε ορεινές περιοχές, περιοχές λιγότερο αναπτυγμένες όπου προωθείται και η κατασκευή συμπληρωματικών χωρών αναψυχής.
- Θεσμοθέτηση κίνητρων για την προώθηση των παραπάνω επενδύσεων.
- Έλεγχος της ποιότητας των καταλυμάτων που λειτουργούν
- Δημιουργία ενός αξιόπιστου κατάλογου που θα κατηγοριοποιεί τα καταλύματα διανομής επισκεπτών (ξενοδοχεία, διαμερίσματα) που θα στηριχτεί σε επιτόπιους έλεγχους των αρμόδιων οργάνων.

Οι βελτιώσεις των υποδομών των μεταφορών και η δημιουργία γηπέδων, μαρίνων, συνεδριακών κέντρων, κ.ά, θα αναβαθμίσει ποιοτικά το προσφερόμενο προϊόν. Όσον αφορά τις υπηρεσίες θα μπορούσαμε να:

- Αναπτύξουμε νέα τουριστικά προϊόντα υψηλής ποιότητας που στηρίζονται στην αξιοποίηση δεξιοτήτων και καινοτομικών πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί στην περιφέρεια της Κρήτης (π.χ. ιατρικός τουρισμός , θαλάσσιος τουρισμός κλπ)
- Προωθήσουμε τα τουριστικά προϊόντα με σύγχρονες μεθόδους marketing. Βελτίωση της έντυπης η άλλης μορφής παρουσίασης και περιγραφή των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων του Ρεθύμνου ώστε ο επισκέπτης να έχει εύκολη πρόσβαση και πιο ολοκληρωμένη εικόνα της ιστορίας του νομού.
- Αξιοποίηση των επιτυχημένων παραδειγμάτων που επιδεικνύει σήμερα ο τουριστικός τομέας της Κρήτης, ειδικά αυτών που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας τροφίμων και ποτών που διατίθενται από τα καταστήματα, στην εξυπηρέτηση πελατών, στην περιβαλλοντική διαχείριση, στην ορθολογική διαχείριση ακτών, κτλ.
- Οργάνωση μικρού αριθμού υψηλής ποιότητας και διεθνούς εμβέλειας καλλιτεχνικών αθλητικών και πολιτισμικών εκδηλώσεων καθ' όλη την διάρκεια του έτους.
- Αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση των εργαζόμενων στον τομέα του τουρισμού αλλά και στην ενημέρωση των πολιτών για τα έμμεσα και άμεσα αποτελέσματα της ανάπτυξης του τομέα του τουρισμού.

Όπως αναφέραμε παραπάνω υπάρχει άνιση γεωγραφική και εποχιακή κατανομή του τουριστικού προϊόντος. Η ανισότητα αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί, με την ουσιαστική αναβάθμιση των προσφερομένων υπηρεσιών και τον εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος με «νέα πακέτα». Ο στόχος αυτός ικανοποιείται σημαντικά με την αξιοποίηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστική μας κληρονομιάς. Με τις παραπάνω ενέργειες στοχεύαμε στην:

- Δημιουργία θεματικών η γεωγραφικών εστιών ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, με τη μορφή μικρών συμπλεγμάτων η δικτύων
- Αξιοποίηση μεγάλων η μικρών σχετικών προηγούμενων παρεμβάσεων συμπλήρωση η ολοκλήρωση πλοηγούμενων σχετικών «επενδύσεων ολοκλήρωση προσπαθειών -

ενεργειών δημιουργίας νέων τουριστικών πακέτων, ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης του τουρισμού μέσα από τη διαφοροποίηση εμπλουτισμού και την ποιοτική διάσταση της εικόνας τους, δημιουργία αναγκαίου υλικού η μεθόδων προβολής – διαφήμισης.

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα προηγούμενα κεφάλαια αναφερθήκαμε αναλυτικά στο νομό Ρεθύμνου και στις δυνατότητες ανάπτυξης του. Ειδικότερα αρχίσαμε με μια γεωγραφική παρουσίαση του, και συνεχίσαμε με ιστορική ανασκόπηση. Στα επόμενα κεφάλαια ασχοληθήκαμε με την τουριστική προσφορά του νομού, η οποία είναι αρκετά καλή, αν υπολογίσουμε ότι διαθέτει αρκετά αξιοθέατα, όχι όμως και αρκετή ξενοδοχειακή υποδομή. Με ένα καλύτερο σχεδιασμό θα μπορούσαν να οικοδομηθούν καινούριες ξενοδοχειακές μονάδες στο νομό για την εξυπηρέτηση περισσότερων επισκεπτών. Περισσότερα θα μπορούσαν να ήταν και τα τουριστικά γραφεία για την καλύτερη διαχείριση του εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού.

Όσον αφορά την υποδομή του νομού σε συγκοινωνίες το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη του ακτοπλοϊκού δικτύου. Αν αξιοποιηθεί αυτό τα πράγματα θα είναι πολύ διαφορετικά και σίγουρα θα αυξηθεί και η προσέλευση των τουριστών στο Ρέθυμνο.

Παρατηρώντας την τουριστική ζήτηση στο νομό, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η εισροή τουριστών κάθε χρόνο αυξάνεται. Αν υλοποιήσουμε κάποια έργα που αφορούν την ύπαρξη και άλλων μορφών τουρισμού στο νομό, όπως συνεδριακός τουρισμός, οικοτουρισμός, γεωτουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός και αγροτουρισμός, τότε πιστεύω ότι θα υπάρξει εισροή τουριστών όλο το χρόνο στο νομό με αποτέλεσμα την καλύτερη ανάπτυξή του..

Γενικότερα μετά από όλα αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω πιστεύω ότι η ανάπτυξη του νομού είναι δυνατή εφόσον γίνουν τα ανάλογα έργα υποδομής για την υποστήριξη τόσων επισκεπτών και υπάρξει μια καλύτερη προβολή του νομού από όλους τους φορείς. Έτσι το Ρέθυμνο θα καθιερωθεί ως τουριστική περιοχή η οποία τα διαθέτει όλα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών της.

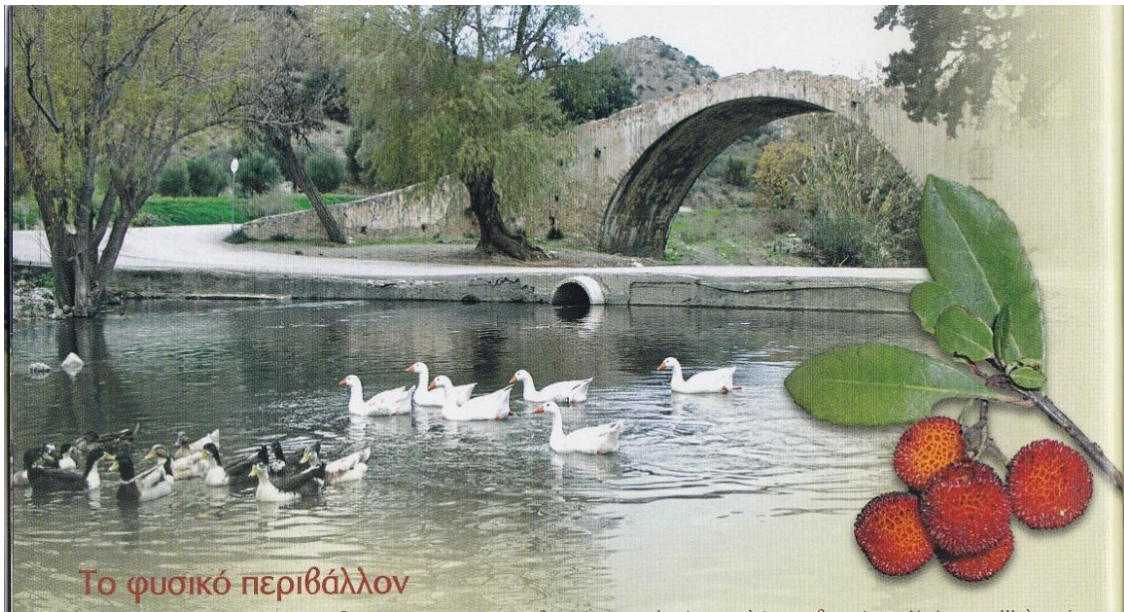
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

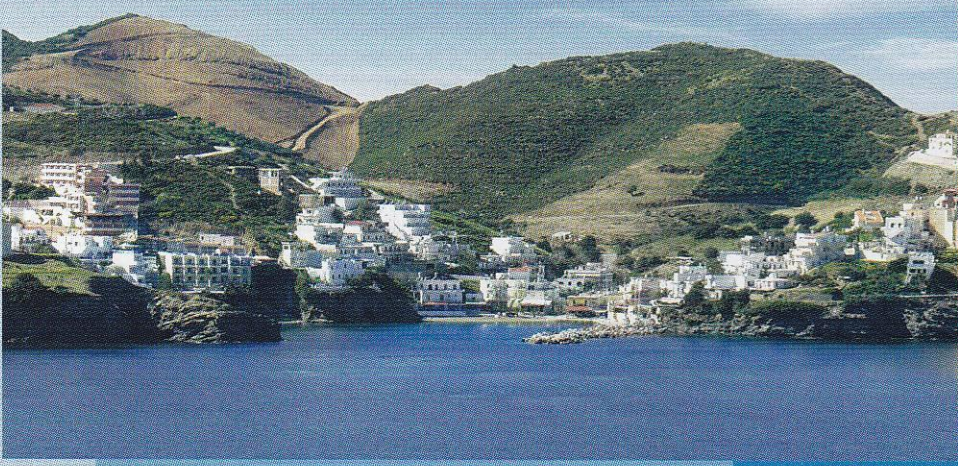

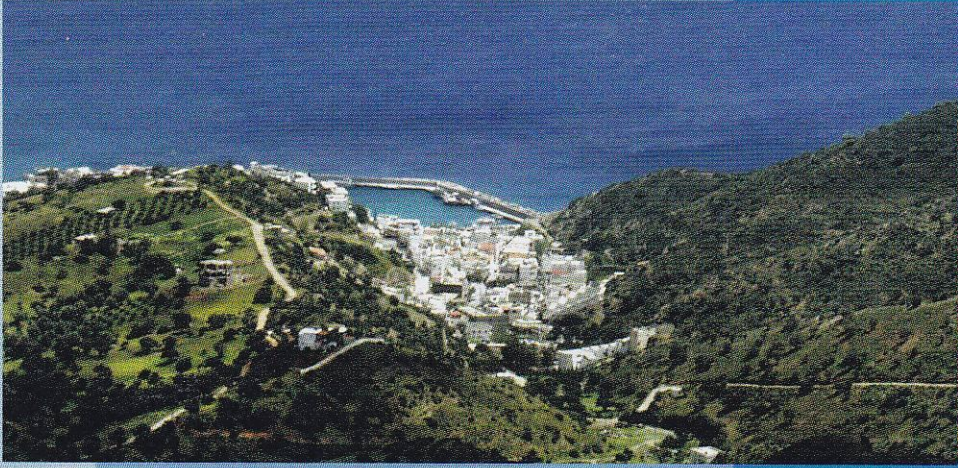

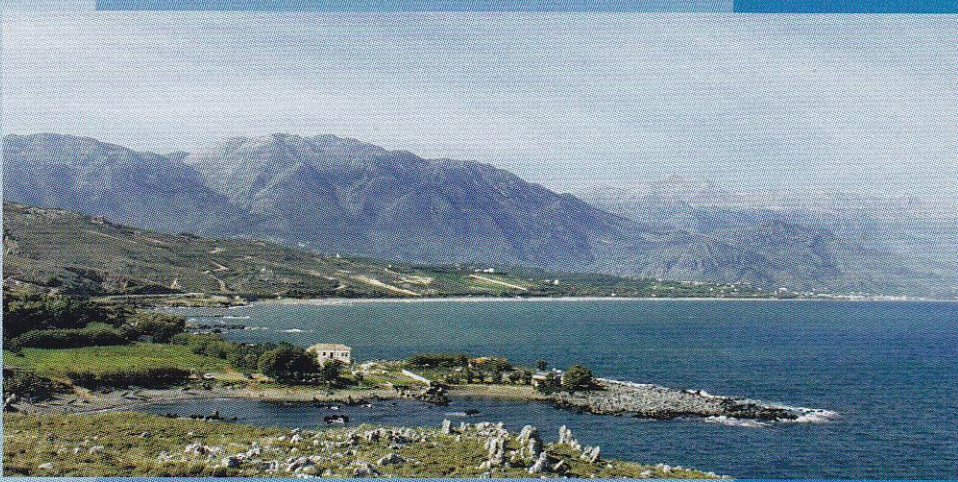
Μπαλί

Άγ. Γαλήνη

Πετρές

Αμμούδι

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
(Ελ. Κρυοβρυσανάκης, Ρέθυμνο 2006)
- ΡΕΘΥΜΝΟ: ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ – ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΖΩΗ
(Μιχαήλ Τρούλη, Ρέθυμνο 1999, εκδ. ΜΙΤΟΣ)
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
(Σημειώσεις στο μάθημα από τον κ.Πεδιαδίτη Π., ηράκλειο 2002, έκδοση ΤΕΙ Κρήτης.)
- ΟΔΗΓΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ 2009-2010
- ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
- ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ PROSPECTUS – ΧΑΡΤΕΣ - ΦΥΛΛΑΔΙΑ
- ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ από κ. Φραγκούλη Αντώνιο, καθηγητή σχολής τουριστικών επιχειρήσεων ΤΕΙ Κρήτης.
- ΡΕΘΕΜΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ - Τοπική καθημερινή εφημερίδα
- ΑΠΟΨΕΙΣ και ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ από συγγενείς, φίλους και συναδέλφους.

SITES

- Δήμος Ρεθύμνου: www.rethymno.gr
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ρεθύμνου: www.rethymnon.gr
- Αναγεννησιακό Φεστιβάλ Ρεθύμνου: www.rfr.gr
- www.culture.gr
- Γραφείο Γενικού Τουρισμού: www.odeontravel.gr
- www.gtp.gr
- www.rethymnoatcrete.com